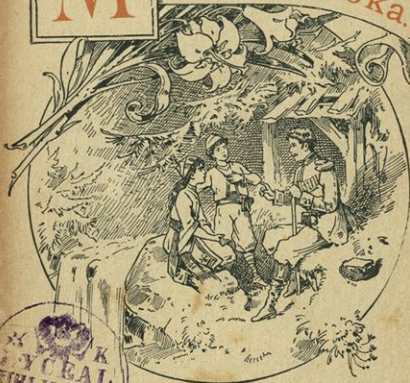

36057, VII, B, g ad 35932
III. zvezek.

S štirimi podobami.

M

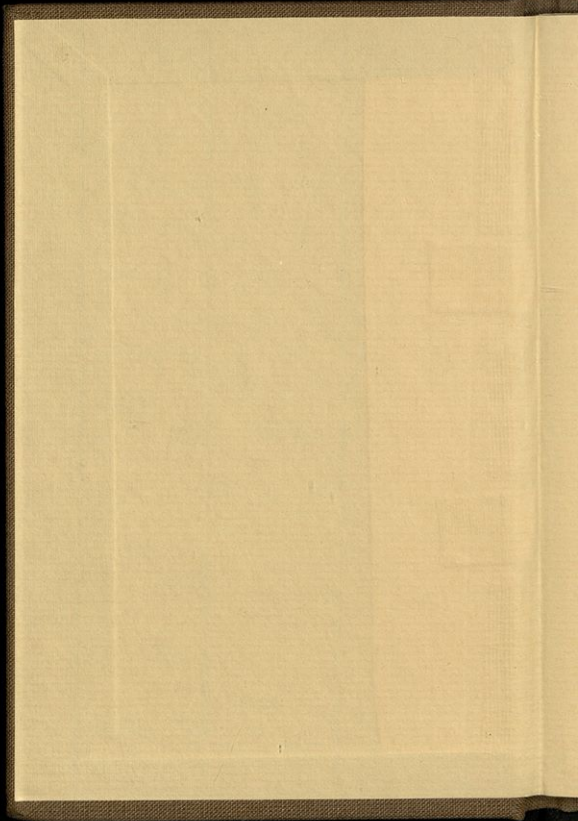
arijina otroka.

Spisal

J. Spillmann, S. J.

V Ljubljani. — Založila Katoliška Bukvarna.

Marijina otroka.

Povest
iz kavkaških gora.

V nemškem spisal
Josip Spillmann, S. J.

III. zvezek — S štirimi podobami.

V Ljubljani.

Založila Katoliška Bukvarna. — Tiskala Katol. Tiskarna.
1900.

35 932-3 (1900)

030012082

OBSEG.

	Stran
I. Slovo	I
II. V ruskem taboru	9
III. Mladi poljak	12
IV. Vraže Abhazov	17
V. Darovanje	22
VI. Pogovor na drandskih razvalinah . .	29
VII. Prvi pouk	34
VIII. Starec na Elbrusu	40
IX. Razni načrti	46
X. Poskušnje	51
XI. Rusi so tu	56
XII. Rešitev	62

1. Slovo.

Med Črnim in Kaspiškim morjem kipi proti nebu strmo gorovje — Kavkaz — in tvori naravno mejo med Evropo in Azijo. Elbrus po naše „Svetlikavec“, in Kasbek „Bela gora“ najvišja vrhunca pokrita sta z večnim snegom, ter presegata celo Montblank po višini. Popotniki ju radi primerjajo divje romantičnim okolicam v Švici in Tirolah. Tudi ondotni prebivalci so podobni planincem po srčnosti in iskreni ljubezni do svobode in domovine. Skoro sto let so se bojevali kavkaški rodovi z Rusi za svobodo in skalnato svojo domovino. Preobladali so jih Rusi, a niso jih zmagali v poštemem boji, temuč zadušili so jih s svojimi neštetimi trumami. Podjarmljenje kavkaških plemen je stalo carja polmilijona vojakov.

Iz zadnjih teh bojev hočemo podati malim čitateljčkom mično povest, ki je večinoma resnična.

Na obali Črnega morja je gorovje posebno strmo in skalovito, ter se divje spenja v višavo. Tu raste kostanj, divje smokve in širokovejnate plantane, vmes pa bodeče akacije, kaktus, raz-

lični praprot in drugo neprodirljivo grmičevje. Težko je tujcu zasledovati ozke stezice, ki se vijejo po tej goščavi. Nato se dospe na gorske planote, za katerimi se vrsté tem divnejši gorski vrhunci. Tu pa se ne obnese več listnato drevje. Nadomeščajo ga stoletne smreke in jelke. Gorski potoki se penijo po bregovih in pečinah, sem in tje pa se še nahajajo zelene dolinice, obrobene z visokimi vršaci in porastene s sočnato travo in zeliščem.

Po teh gorskih planotah pasejo ondotni prebivalci Abhazi svoje mnogoštevilne črede. V zatišji pod goro si postavijo obširno selo, mi bi rekli pristavo, tako, da so zavarovani ostrih vetrov z Elbrusa in viharjev od Črnega morja sem. Daleč okoli se razteza trdna kamnita ograja, pri vrhu opletena s trnjem v bran gozdnim zverem. Na jedni strani so postavljene kočé za družino in pastirje; srednja je najobširnejša, „june“, t. j. velika hiša imenovana. V tej stanuje „starosta“, gospodar z ženo in otroci, kar jih še ni 12 let starih. Starejši otroci prebivajo v sosednih kočah, isto tako pastirji. Druga polovica pristave pa služi kot staja. Tu stojé hlevi, kašče, in gospodarska poslopja, tako da je pristava z daljave dostikrat podobna majhni vasici, ter šteje pogosto nad sto oseb.

V takej pristavi gospodoval je Usbanok „Afokol“ „prostorojen“, kavkaškega plemena Keble. Tudi njegovo selo štelo je nad sto prebivalcev, kateri so visoko čislali svojega gospodarja. Kočice so se vrstile pod strmo skalo,

ki je bila porastena z bršljanom, okoli ograje pa se je razprostirala lepa planinica, po njej pa je podil srebrni potočec svoje valčke po belem pesku.

Lepega pomladnega večera 1860. leta gnal je deček kacih dvanajst let čredo k potoku napajat. Veselo je zvižgal in prepeval. Kar nankrat utihne, ker zagleda tri jezdece v urnem diru po stezi prihajati. To niso navadni „Afokoli“, misli si deček, ampak najbrž „vorki“ (vitezi) ali celo „peši“ (knezi). Oj kako se leskečejo sablje zlata in dražih kamenov! Tako lepega orožja še moj oče nima!

„Hej dečko, ali je „Afokol“ Usbanok v poslopji?“ vpraša prvi jezdec, ki je prihitel po stezici.

„Moj oče je doma, o knez“, odgovori deček z na prsih prekrižanima rokama, ter se globoko prikloni. „Hočeš li sam k njemu, ali naj ga sem pokličem?“

„Vrl dečko si. Kako ti je ime, in odkod veš, da sem jaz knez?“ vpraša jezdec pastirčka, ter si gladi svojo lepo rujavo brado.

„Marjub je ime tvojega ponižnega sluge, spoznam te pa za kneza, ker imaš tako dragoceno orožje.“

„Moder si, Marjub; ako se bodeš v bodoče čvrsto boril z Rusi, dobil bodeš ravno tako krasno orožje. Pojdi toraj in pokliči očeta.“

Marjub se prikloni ter pravi: „O knez, žal, da nisem tako velik, kakor moj brat Malek, žal, da se ne smem še boriti z zlobnimi Rusi!“

Potem pristavi: „Jaz grem očeta klicat, pa prosim, bodi tako dober ter reci svojima tovarišema, naj malo pazita na moje krave. Sivka je muhasta, večkrat mi je že pobegnila v gozd.“

Jezdeci se dobrovoljno nasmejejo nedolžni prošnji, in knez zagotovi dečka, da ne bo spustil sivke spred oči, naj le teče. V malo minutah se ta povrne s svojim očetom.

„Odpusti, Usbanok, dé knez, „da danes ne morem kot gost ostati v tvojej hiši. Mudi se nam. Še danes moramo čez gorski prelaz, da se združimo s četami Mokošev.*) Ozeti so nam sporočili, da se bližajo Rusi z močnimi četami, mnogimi topovi in strelivom od reke Tiflisa proti kasbeškem sedlu. Najbolje bo, da jih zgrabimo v globeli med soteskama. Požuriti pa se moramo, kar nas nesó konji, da dospemo o pravem času. Vsaj se nam pridružiš, junaški Usbanok? Koliko mož pripelješ?“

„Pet in trideset dobro oboroženih in izvežbanih vojniov“, odgovori ponosno Usbanok. „Nobeden ne bo zaostal, razun kovača Mahmuda, ki nam popravlja orožje, katero smo dobili v zadnjem boji z Rusi. A smodnika nam manjka.“

„Tega gremo ravno k Rusom iskat“, odgovori knez. „Kar ukaži sedlati. V Iba-potoku pri smreki „hudourniku“ se snidemo. Pri teh besedah se knezi priklonijo ter odjezdijo v skok ob pogorju.

*) Mokoši in Ozeti Kavkaška plemena.

Usbanok potegne samokres izza pasa ter ustrelil v zrak, nato zategneno zabrlizga — in po kočah in po gričih vedo vsi njegovi ljudje, da se je treba urno zbrati nad sovražnika. Ni minilo pol ure, in na dvorišču je bilo vse živo, vsi orožja vajeni možje stali so v bojni opravi okrog svojega vodnika. Usbanok je stal pri svojem krasno okinčanem žrebcu, čez ramo mu je visela puška z dolgo cevjo in lepo okinčanim kopitom, ob boku pa kriva sablja s pozlačenim ročem; v pasu mu je tičalo bodalo in dvoje samokresov, prsi pa mu je krasila dvojna vrsta slonokoščenihi dobro napolnjenih patron in k sedlu je pritrdil težko bojno sekiro. Ko vidi vse svoje sinove in hlapce zbrane, vzravna se ponosno, potegne bliščečo sabljo iz nožnic, ter prične s krepkim glasom:

„Dragi sinovi in domačini! Zopet odmeva bojni rog po naši domovini. Ruski medved razteza svoje tace po naših divnih gorah, lepih čredah in sladkem satovju naših bučel. Mnogokrat so ga že opikale, da se je rujové pobiral po prelazih in soteskah in tudi danes ga hočemo dostojno sprejeti in ž njegovo krvjo oprati madeže, katere je utisnil našim bratom na vshodu, šejku Šamilu in njegovim plemenitim drugovom. Raje umreti, ko upogniti glavo in tilnik pod ruski jarem. Odkod ima Rus pravico prilastovati si naše gore? Odkar stojé, so bile naše in naših pradedov! Mi ne zahtevamo njegovih dežel, naj ne grabi on naših. In vendar se že bojuje z nami nad 70 let,

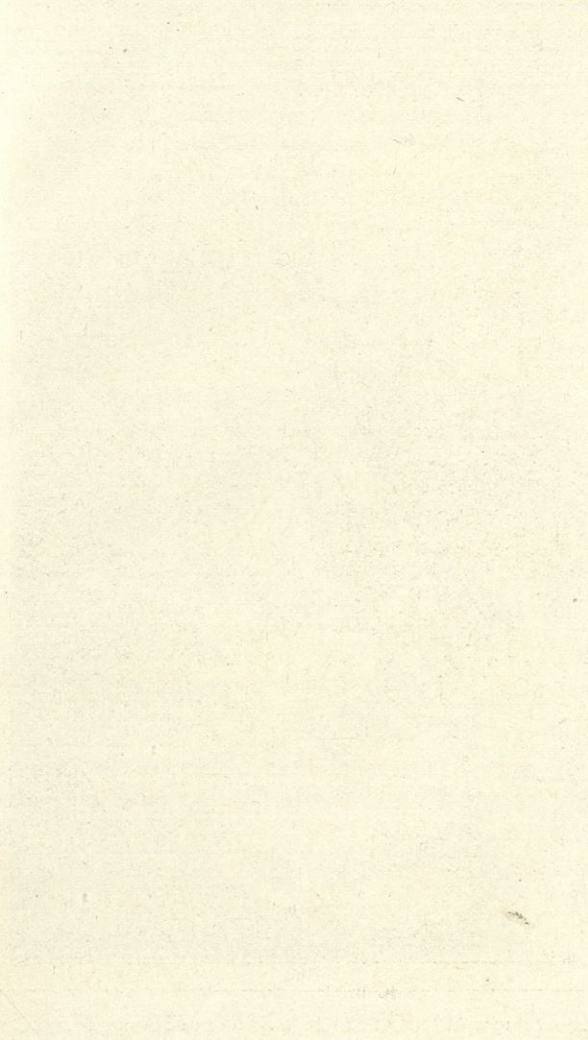
mori nam očete in sinove, ropa nam žene in otroke; sedaj nam hoče ugrabiti še zadnjo ped zemlje, na kateri stojimo. A osvetiti hočemo solze in kri naših dragih, ter roparju pokazati, kedo smo mi! Ubrani smo se turškega jarma in njihove vere. Turška vera — fej — zlobna je, a ruska vera — fej — je še zlobnejša. Kako bi sicer Rusi zamogli pričeti tako kri- vično vojsko z nami, kako jo nadaljevati? Stanovitni toraj ostanemo veri naših očetov. Naš Bog je. „Ta“ (Bog) in „Jesa“ (Jezus) sin velkega „Ta“. Verujemo v sv. križ, katerega je nosil za nas „Jesa“ in v njegovo mater „Maro“ (Mater Božjo). Mi častimo cerkvice — žal da nam jih je toliko razrušil ljuti Turek — Bog ga kazni zato — obhajamo praznike — imamo post, — to je naša vera, druge nečemo, ne turške, ne ruske! In za prostost, za vero in domovino hočemo zmago ali smrt!“

„Zmago ali smrt!“ zavpijejo navdušeno vojniki, h krati se zabliskajo sablje, kot čisto zlato v žarkih zahajajočega solnca.

„Zdravstvujte, ljubi otroci in družina! Izročam vas varstvu zvestega Murka, on naj mesto mene zapoveduje, dokler se ne vrnem. Ne jokaj Mara! Tvoja mati ni točila solz kadar sem odhajal v boj. Saj tudi Marjub, moj čvrsti sinko, ne joče!“

„Ne oče, rajši bi šel s teboj, ter bi ti v boji nabijal puško!“

„Vprihodnje sinek, ko bodeš večji!“ S temi besedami stisne oče sinka k sebi, poboža

„So že tu“, kličeta otroka in mahata z ruticami po zraku.
(Str. 7.)

Maro, ter ji pogladi rumene kodre s čela, ter se z mladeniško čilostjo dvigne na sedlo. „Zdravi!“ oglasi se še jedenkrat in z veselim vriskom oddirja mala, a hrabra četa.

„Srečno!“ odzdravijo zaostali, ter gledajo za njimi, dokler jih gozd ne zakrije njihovim očem.

„Veš kaj, Marjub“, reče Mara bratcu, „z onele skale jih pa lahko še enkrat vidiva.“ To rekši ga prime za roko in z urnimi koraki hitita na bližnjo višino. Na vrhuncu se jima je odprl krasen razgled proti vshodu in zahodu. V valovih Črnega morja žarili so zadnji žarki zahajajočega solnca, na vshodu pa so bliščali čarobni vrhovi Elbrusa, kakor čisto zlato.

Otroka se danes nista zmenila za naravno lepoto, nemo sta sedela na skali, kar zavpijeta oba hkrati: „So že tù, so že tù!“ ter mahata z ruticama po zraku.

Oče se dobrovoljno ozre na nju, in Malek, starejši brat, jima prijazno odzdravlja.

Ko so beli jezdecı zginili za goro, utihnila sta zopet naša znanca, ter molčé zrla pred se. Kar prične desetletna Mara:

„Marjub, ako nama zlobni Rusi očeta umoré, potem sva dvakrat siroti; mati najina že zdavnej v grobu počiva.“

„Ne bodo ga umorili ne“, odreže se Marjub, „temuč on jih bode pomoril. Njegov strel je gotov, meri zanesljivo, in z bojno sekıro jim bode glave posekal. Tudi Malek ga bode varoval.“

„Oj Marjub, tudi bratranec Gori je bil hraber in močan in vendar so ga Rusi umorili v zadnji bitki. Se li še spominjaš, Marjub, kaj naji je učila rajna mati o sveti Mari? Mati Božja stanuje v nebesih, kamor je šla na svetlih oblakih, vendar še pride mnogokrat na zemljo ljudi opazovat. Potuje pa nevidljiva in kadar dobi dobre, pridne otroke jih blagoslavlja in varuje nesreče. Slišiš Marjub, kako šumlja drevje in grmovje? Morebiti je Mara ravno sedajle pri nama. Moliva!

Otroka poklekneti, dvigneta ročici proti nebesom in Mara glasno moli: „O ‚Mara‘, mati velkega ‚Ta-Nan‘, ako si pri nama, ali na svetlih oblakih in poslušaj najine prošnje: o, varuj nama očeta in brata in vso družino, in pripelji jih srečno iz boja!“

„Pomagaj jim k slavni zmagi, in ščiti jih v boji!“ pristavi deček.

„Varuj tudi naju!“ sklene deklica, „in ker nimava več matere, bodi nama mati, ter naju sprejmi za svoja otroka!“

Tako sta molila Mara in Marjub. In Mati Božja je uslišala nedolžno molitev, sprejela ju je v svoje varstvo, akoravno jo nista še prav poznala.

2. V ruskem taboru.

Spomladi leta 1860. pričeli so Rusi odločilni napad na kavkaške prebivalce. Knez Barjatski na čelu 270.000 mož je podvrgel vshodna plemena. Septembra 1859 bil je premagan in vjet šejk Šamil, kateri se je s svojo malo ju-naško četico 30 let vstavljal vsem ruskim napadom. Obkolili so ga na gori Gunib, odkoder ni imel nikakega izhoda, in sedaj so Rusi vse svoje trume poslali nad zapadne rodove. Tudi tu so obkolili vse gorovje ter pošiljali vojake z vseh pokrajin. Osobito so pridržili več polkov Poljakov, da naj tu na tuji zemlji prelivajo kri za svoje zatiralce.

Komaj je odlezel sneg, zamrgolelo je po vseh gorskih stezah in soteskah. Temne vrste ruskih vojakov pomikale so se po zelenih dolinicah in bližnjih gričih; vmes so vlekli konji težke topove, vozove s prtljago, živežem in strelivom. Donski kozaki, poveljniki teh čet, so brzo tekali na svojih malih konjih sem ter tja.

Na cesti, ki pelje iz Tiflisa proti kasbeškem sedlu, vtaboril se je mlad ruski častnik s svojim oddelkom. Imel je pod svojim vodstvom tudi četo Poljakov, katere so Rusi v kazen potaknili v vojaške suknje. Vojaki so ravno zakurili ognje, ter obesili kotle, da bi pripravili večerjo, kar pridirja donski kozak, ter poda častniku listek. Mladenič preleti vrstice, ter se jezno

obrne proti deročemu potoku, na onej, in strmem skalovju na tej strani. Izhoda res ni drugam, kakor naprej ali nazaj po cesti. Hitro pokliče podčastnika starega skušenega vojaka, in mu v malo besedah pove, kar mu polkovnik sporoča: da so Abhazi v gozdu.

„Mogoče, milost!“ odreže se starec, „morebiti jih je tudi dosti na levi in desni, lahko tudi že za hrbtom. Ko smo lani marširali ob reki Terek, zajeli so nas v ravno takej luknji kakor je ta-le, in —

„Ja, ja, že vem in so vas posekali skoro do zadnjega moža“, seže mu častnik v besedo. In da se nam danes tako ne pripeti, postavimo dvojno stražo na vse strani, ter dobro utrdimo prenočišče.“

„Vse prav, milost, toda kje bomo pa v tej luknji taborili, od kod trdno stališče? In kam dvojno stražo?“ pristavi podčastnik bolj tiho, „vsaj imamo v našem oddelku skoro polovico Poljakov, ki so carju — Bog ga ohrani — ravno tako malo udani, kakor pogani, s katerimi se bojujemo.“

Častnik pomolči, potem pravi: „Strijček, pa vendar se ne bojiš, da bi pobegnili?“

„Da, v Kubanu sem videl z lastnimi očmi cele trume prestopati k Abhazom, in še sedaj jih je na stotine v vrstah teh gorskih vragov. Seve v Petrogradu ste brali malo drugače. Kolikrat smo bežali, kakor zajci, v vaših časopisih pa so bile naznanjene sijajne zmage.“

„Kako pa sedaj misliš? Kaj je storiti?“

„Po mojem mnenji smo zgubljeni, ako je v soteski le 200 Abhazov. Zaprli nam bodo pot za hrbtom, in pred nami. V reko ne moremo, čez skalne stene na desno tudi ne; tako nas imajo v pasti. In streljati znajo, kakor gotovo sem Ivan Ivanovič! Iz-za skal in dreves nas lahko postrelé do zadnjega moža.“

Častnik je malo obledel. Nikoli še ni bil v bitki. Ravnokar iz vojaške šole, je sanjal o slavnih zmagah in ni mu hotelo v glavo, da bi ga v prvi bitki zamogla podreti sovražna kroglja. Bil je v zadregi, a tega ni hotel pokazati, zato reče: „Prečrno se ti vidi Ivanovič! Pa vendar, kaj bi bilo sedaj najbolje storiti, da se ne spolni tvoje prerokovanje?“

„Nazaj, milostni častnik, vun iz pasti, dokler je še čas, dokler nam niso za hrbtom. Pred sotesko smo videli griček, na katerem bi brezskrbno prenočili. Tam —“

„Ta pa ni bila modra, strijček!“ seže mu zopet častnik v besedo. „Nazaj, predno smo sovražnika videli in sotesko prepustiti, ki smo se je še-le polastili — to mi še v misel ne pride! Rajši naprej, da še bližnjo globelo prekoračimo.“

„Solnce je že zašlo, milostni častnik, in mi se še bolj oddaljimo od glavne vojske, da nimamo več zveze z njo in pomoči od zadaj“, drzne se dostaviti stari Ivan.

„Zvezo naj nam preskrbé donski kozaki. Naprej! Predno nastopi noč, moramo imeti tudi pred nami ležečo sotesko za hrbtom!“

3. Mladi Poljak.

Podčastnik, stari Ivan Ivanovič, ni upal več ugovarjati, toraj je brž dal povelje za odhod. Godrnjanje so vstali utrujeni vojaki od ognjev, izlili vodo iz kotlov, ki se je komaj ogrela, ter urno pobirali posodo ter stopali v vrsto. Častnik je opazil nezadovoljne obraze poljskih vojakov, ter njihovo četo nalašč postavil na čelo celej vrsti. V svojej mladeniški razburjenosti jel jih je neprevidno psovati rekoč: „Od kod ta upornost, ki jo vam berem na obličji? Zakaj so vas poslali sem, ako ne v kazen zaradi veleizdajskega početja v domovini? Želite še malo dalje — v Sibirijo — obljubljeno deželo Poljakov? Kaj tako grdo gledaš, Perečinski? Jutri ti jih ukažem naštetih pet in dvajset s korobačem. Ivanovič, zapomni si! Naprej!“

Hitro so stopale združene čete po grapi dalje. Oddelek kozakov je odjezdil v skok, da bi se prepričal, je li prelaz prost ali ne. Solnce je zatonilo in v ozki soteski se je prav hitro mračilo. Niso še dosegli prelaza, ko se je popolno stemnilo. Vse je bilo tiho, le gorski

potok je šumel in se penil čez skale. Jeden izmed kozakov je prijezdil nazaj ter pripomnil, da je prelaz prost. „Vsaj sem mislil, da bo tako“, pravi častnik; „bilo je toraj le prazno bobnanje.“ Brž dá povelje ustaviti, ker se mu kraj pripraven zdi za prenočišče. Le Poljaki in nekaj ruskih Gruzev in Georgijevičev so morali pod vodstvom starega Ivanoviča do prelaza, da odbijejo sovražnika, ako se približa po noči.

„Dobro mi pazite, fantje!“ pravi častnik Gruzom. Ni prav varno v teh-le gorah. In ako se kak Poljak gane, da bi ušel, porinite mu bajonet v prsa.“

„Brez skrbi bodi, strijček“, odvrne mu širokopleč Georgijevič. „Ako se le gane kak poljski pes, ki moli papeža, mesto da bi se pokoril našemu svetlemu carju, takoj ga prebodem!“

Straže se postavijo. Mladi Poljak, kateremu je častnik zažugal pet in dvajset palic, bil je postavljen prav konec gozda, zraven njega stal je njegov rojak in prav blizo oni kozak, ki je ravnokar pretil Poljakom. Kakih sto korakov proč slonel je Ivanovič pri ognju s trdnim sklepom, Poljakov ne spustiti iz oči. Četrť ure je bilo vse tiho. Širokopleči kozak se vsede, nasloni se s hrbtom na drevo ter krepko smrči.

„Izvrsten stražnik“, zašepeče mladi Perečinski svojemu tovarišu. Sicer me pa veseli, da spi. Rad bi malo s tabo govoril.“

„Tiho“, odgovori mu tovariš. „Mogoče, da ne spi, da se le hlina. Premisli tudi, da pazi

stari lisjak Ivanovič posebno na te! Ne smeš se geniti!“

„Oni je zadostno oddaljen, da naju ne sliši, tale pa ne razume poljskega jezika. Tudi šumenje potoka je nama v prid. — Povem ti, da ne mislim čakati jutršnih 25 udarcev; še to noč jo potegnem k Abhazom.“

„Kaj, k sovražnikom hočeš pobegniti?“

„Reci raje k prijateljem. Kaj neki so nam storili žalega ti ubogi in hrabri gorjanci, da jih imenujemo sovražnike? Onega smatram sovražnikom, ki jih hoče v jednake sponse ukleniti, kakor žulijo naš narod uže toliko let.“

„Ali želiš na vislice, ali v Sibirijo s svojim govorjenjem? Ako ti je življenje drago, mólči!“ odvrne mu starejši tovariš. „Sedaj si zaprisežen carju. Ni pomoči!“

„Toda vest mi ne pripušča tako krivično se bojevati za carja. Nobenkrat ne bodem ustrelil na Abhaze in pri prvi priliki jo pobegnem k njim.“

„Kaj si popolno ob pamet? Kaj nisi čul, da car hoče podvreči Abhaze in vsa kavkaška plemena, ker so pogani in svoje otroke prodajajo v turško sužnost?“

„Ko bi mu bilo res kaj na tem, bi tem dobrim ljudem poslal misijonarjev. A videl sem s svojimi očmi, da je general Gurko v Tiflisu pregnal v carjevem imenu častite očete kapucine, kateri so hoteli ubogim ljudem oznanovati pravo vero. In še prej je Rus pregnal jezuite, kateri so uže mnogo let in z obilnim uspe-

hom spreobračali kavkaške prebivalce. Kar pa turško sužnost zadene, pa mislim, da je mi-lejša nego osoda naših bratov v Sibiriji.“

„Môlči, pravim zadnjikrat, sicer bodeš v treh mesecih ječal v sibirskih rudokopih v naj-težjih verigah. Predno pa pobegneš k Abhazom, pa premisli, da ni več rešitve za nje, in ako te Rusi dobé zopet v roko, te po pravici potem obesijo na bližnje drevo — in spomni se tudi svoje stare mamice, katera v nizki baj-tici ob Visli šteje dneve, kedaj bodeš doslužil vojake in se vrnil. Potrpi!“

„Moja mamica!“ zdihne mladenič. „Hvala ti, Ladislav, da me svariš, vendar ne morem zadušiti svoje vesti, naj pride, kar hoče. Upam, da me bode ščitila ljuba Mati Božja in me moji stari mamici zopet privedla v naročje! Lansko leto romala sva z materjo na Njej po-svečeno božjo pot v Čehostav, in vsaki večer moli mati za me pred Njeno podobo. In veš, kaj se jej je sanjalo zadnjo noč, predno sem odrinil v Moskov? Videla me je v plamenu goreče hiše, sredi otrok, katere sem učil mo-liti „češčena Marijo“! Zdelo se ji je, da ni no-bene pomoči več, a jaz z otroci nevarnosti še zapazil nisem. Kar se prikaže nad požarom mila podoba čehostavske Marije in rosi hladen dež v plamen. Ko so otroci izgovorili „in ob naši smrti uri. Amen.“ pogasnil je ogenj popolno. Moja mamica si je razlagala sanje tako, da sem pod posebnim varstvom Marije Device, ter bode mene in one otroke rešila iz smrtne nevarnosti.“

„Čudne sanje, res“; odvrne starejši Poljak. „Bog daj, da bi se spolnile! Čuj, kaj je to? — Ravnokar se mi je zdelo, da je nekaj zahrščalo prav pred nama v gozdu.“

Oba zadržujeta sapo ter prisluškujejeta — naenkrat začujeta oba, da je vejica počila pod nogo nekoga. Brž zgrabita puško, ter napneta petelina. Starejši hoče glasno zaklicati „Kdo si?“ ko ju neki glas v poljskem jeziku nagovori: „Rojaka, jaz sem vaju ves čas poslušal. Brž prestopita k meni v goščo, sicer sta zgubljena, ker vaša četa je krog in krog obkoljena.“

„Z menoj, tovariš“, zašepeta Perečinski, „to je prst Božji“, ter skuša prijatelja seboj zvabiti. Komaj pa stori prvi korak, ko počí strel, mladi Poljak bolestno zaječi ter se zgrudi na tla. Kroglja je zvižgala mimo glave starejšega Poljaka, kateri se urno obrne in zagleda Ivanoviča z napeto puško od ognja sem hiteti. Z zobmi škripajoč se vrže proti njemu, da bi maščeval ljubega prijatelja, kar ga od zadaj zgrabi Georgijevič, katerega je prebudil puškin strel. Prične se obupna borba na življenje in smrt. Oba močna, nobeden noče odjenjati, v tem je prihitel Ivanovič tako blizo, da je hotel Poljaka prebosti, a v hipu se zablisne — pok — Ivanovič se zvrne smrtno zadet. Temu strelu sledi sto drugih iz skalovja doli na Ruse, ob enem vsplameni ogenj na vseh straneh, da se je videlo, kakor po dnevu. Častnik skuša svoje vojake postaviti v red, a zaman. Brez zaslombe, napadeni od vseh strani, niso mogli

njegovi vojaki ne jedenkrat zanesljivo ustreliti, med tem, ko so njihove trume kar cepale po tleh. Nihče se ni zmenil za povelja in prošnje častnika; bežali so, kar so jih noge nesle nazaj proti izhodu soteske. Tudi tu so jih Abhazi sprejeli s puškami. Rusi pomečejo orožje od sebe ter zakličejo, da se udajo. Z veselim krikom pridrvé zmagovalci iz gozdnih skrivališč, povežejo jetnike ter poberó obilni plen.

Zmagonosno se ozre Usbanok po svojih ter vpraša, je li kedo ranjen ali mrtev, a dobi povoljni odgovor, da nihče.

„Ta Nan“ (Mati božja) bodi zahvaljena! Darovali jej bodemo bogato žrtev. Malek, spravi ves plen domov. Ujetniki bodo oproščeni, ako se bodo z nami zoper Ruse vojskovali, druge odpeljemo v gore, in jih prisilimo k delu.“

„Tu leži ranjen mlad Poljak, ki je ravno pred bojem hotel k nam prestopiti“, reče neki vojniki.

„Malek, vzemi ga seboj v naše selo, če more jezdit, ter ravnaj ž njim, ko z bratom. Mi pa moramo po cesti navzdol, da zapremo pot glavnej ruskej četi, katero bode knez napadel v sprednjej soteski. Živela sloboda! Smrt Rusom!“

4. Vraže Abhazov.

Marjub in Mara sta dan za dnem sedevala na visokej skali ter se nestrpljivo ozirala na gorski prelaz, po katerem bi se moral vr-

niti oče z bratom. In res, čez nekaj dni zapazita Maleka, kateri se na čelu precejšne čete pomika proti domu. Z veselim krikom spustita se po strmeji stezi bratu naproti.

„Kje pa je oče?“ zakliče Marjub.

„V vojski, zdrav je in tudi tebe pozdravlja. S knezom se bližata glavnej ruskej vojski, ko smo sprednje čete mi pokončali.“

In ti puščaš očeta samega v vojski, sam pa se vračaš domov? Tega bi Marjub ne bil storil!“ reče očitaje mlajši bratec.

„Marjub bi bil to prav gotovo storil, ko bi mu bil oče zapovedal, vsaj je poslušen deček“, odvrne mu Malek. „Dvomim pa, da bi mu oče zaupal tako važno opravilo: bogat plen, — več sto pušk, sabelj, patron, petdeset sodcev smodnika in skoro sto jetnikov.“

„Ne prepirajta se vendar koj pri prvem svidenji“, pokara ju Mara. „Raji nama povej, je li kedo izmed naših ranjen, ali ubit.“

„Ne, sestra, nobeden; ne prostak, ne hlapec. Naša ljuba „Ta-Nan“ nas je varovala. Alej, tu je mlad Poljak, katerega je sovražna kroglja v ramo zadela, ravno, ko je hotel k nam prestopiti. Tudi njegovo domovino so podvrgli hudobni Rusi. Sedaj mu moraš pa ti s Fatimo prav skrbno streči, da bode prej mogel z nami v boj. Jaz ga imam prav rad.“

„Najboljša zelišča mu bodem polagala na rano. Je li ta blede mladenič, tam na belci? Malek, pomagaj nam ga vzdigniti s sedla in domov nesti v naše selo. Marjub, ti pomagaj,

„Marjub, pomagaj ti, da jaz domu tečem in mu pripravim mehko posteljo.“ (Str. 18.)

da jaz domu tečem, ter mu pripravim mehko posteljo.“

Perečinskega so prinesli v jedno izmed družinskih koč. Stara Fatima je bila vajena taci bolnikov; izlečila je uže marsikatero rano. Hitro je okreval. Marjub in Mara sta pogostokrat sedela pri njegovi postelji. V kratkem se je navadil mladi Poljak toliko njunega jezika, da ju je razumel in se ž njima zabaval. Neka popoldne so sedeli pred kočo ter opazovali krasoto zahajajočega solnca. Perečinski ju vpraša, ali vesta, kedo je tako lepo solnce in prirodo vstvaril?

„Ta (Bog) ju je ustvaril,“ odgovorita otroka jednoglasno. „In jaz mislim“, pristavi Marjub, „da mu je pomagala Ta-Nan (Mati božja).“

„Ne, ljuba moja. Matere božje še ni bilo, ko je Bog svet vstvarjal.“

„Tega pa ne vrjamem,“ odvrne Mara, „vsaj je Ta-Nan njegova mati.“

„Res je, ona je mati Sina božjega, ne pa Boga Očeta. Ali nista še slišala o Jezusu, katerega je Mati božja v betlehenskem hlevčku rodila?“

„O Jesu sva slišala, da je nosil težki križ, ki ga mi molimo. A o hlevčku in jaslicah nisva nič slišala. Tudi je oče rekel, da ni gotovo, ali je Ta-Nan mati Boga Sina ali Boga Očeta. Povej nama, ako bolje veš.“

Perečinski se je čudil, da sta tako dobra otroka tako nevedna. Spomnil se je sanj svoje matere, ter sklenil porabiti priliko ter ju po-

učavati v veri. „Koga pa molita, kadar povzdigujeta roke proti nebu, kakor sem vaju videl včeraj na skali?“

„Mater božjo sva molila, ki je tudi naša mati“, odgovori Mara.

„Matere božje pa ne smeta moliti. Moliti smemo edino le Boga. Mater božjo smemo le častiti in jo pomoči prositi. Moliti smemo le Boga Očeta, Boga Sina in sv. Duha, to je presveto Trojico, v katere imenu smo krščeni. Ali sta vidva uže krščena?“

Otroka ga začudeno pogledata ter pravita: „Ne razumeva te, kaj praviš. Kaj pa je krst?“

„Toraj še kristjana nista. Ali nimate nič duhovnikov.“

„Fej, kristjana nisva! Rusi so kristjanin“, zakliče nevoljno Marjub. „Otroka sva velikega „Ta“ (Boga) in Matere božje. Duhovnike pa imamo. Stari Marjom v Dobji je duhovnik našega sela. Prihodnji mesec ga bodeš videl, ko bode žrtvoval darove Ta-Nan, o njenem prazniku.“

„To je največji praznik Matere božje“, pristavi Mara in veselja ploskne z rokama. „Takrat pride Ona iz nebes na zemljo, obišče pridne otroke, blagoslovi jih in se vdeleži praznika; a mi je ne vidimo.“

Perečinski se je vedno bolj čudil. Izprevidel je, da so morali biti Abhazi uže kristjani. V teku časa pa so jih Turki obkolili, da niso mogli več občevati z zapadnimi kristijani, duhovniki so izumrli in tako so v stoletjih pomešali pravo vero z raznimi poganskimi obredi.

Res je bilo tako. Ob vznožji južnih kavkaških gor so bile krščanske občine uže v apostolskih časih. Severnim in zahodnim rodovom je sv. vera mnogo pozneje došla. Ker so se pa Turki kmalo polastili Georgije, so tudi krščanstvo zadušili. Abhazi so skoro gotovo imeli laške misijonarje, ker so trgovci iz Genuie kupčevali notri do kaspiškega morja, po Kubani in poluotoku Krimu. Od tod pride, da imajo Abhazi latinski križ (†), čegar navpični konec je daljši, ne pa jednakoramnega grškega (+). Ko so Turki l. 1453. vzeli Konstantinopel in se stalno naselili v Evropi, pretrgali so rodovom na Kavkazu vso zvezo z zapadom. Ubogo ljudstvo se je komaj sprebnilo in ni imelo več učiteljev. Vraže in prazna vera so zopet pognale kal in se pomešale s krščanskimi resnicami. — Posebno skrbno so ohranili nekatere katoliške obrede, češčenje sv. križa in Matere božje. Žali Bog se je spremenilo to častenje sčasom v malikovanje. Nekateri rodovi so častili celo več bogov, katere so razločevali v gozdnegorske in povodne, ker so mislili, da po teh krajih prebivajo.

Kmalo je imel mladi Poljak priliko, to zmes krščanstva s poganstvom še bolj natanko spoznati, kakor sta mu povedala Mara in Marjub. Ušbanok se je vrnil koncem julija z bojišča s sinom in vsemi vojniki. Posrečilo se mu je večkrat premagati Ruse v malih praskah in drznih napadih. Pripeljal je mnogo plena in napravil sovražniku znatno škodo. A to se

ni dosti poznalo Rusom, ki so dobivali vedno nove pomoči. Od severa so prodirali počasi, a dosledno ob reki Kubani, zato je hotel po-
slej Usbanok tje udariti. Poprej pa se je vrnil
še jedenkrat na dom, da obhaja največji praznik
v čast Ta Nan (Veliki Šmaren) in uredi do-
mača opravila.

5. Darovanje.

Določeni dan pride. Z vso družino napotil se je Usbanok k bližnji pristavi starega Marjoma. Ondi so se zbirali. Okoli sto rodbin je bilo uže navzočih, ko dospe na kraj, kjer se je imela vršiti njih služba božja. Bil je velik travnik sredi stoletnih hrastov, ki so delali prijetno senco. Pod najvišjim hrastom stal je darilnik izklesan iz kamenja, nad njim pa se je dvigal zelo star, velik lesen križ.

Tudi Perečinski je prišel gledat to praznovanje, a iz gole radovednosti. Ko je došel, bila je uže taka gnječa, da je komaj dobil prostorček, odkoder bi zamogel opazovati darovanje, ne da bi se ga udeležil. Malikovati nikakor ni hotel, akoravno mu je Malek prigovarjal, naj ž njimi moli in daruje. Pri oltarji zapazi štiri mlade junce, osem ovnov in ravnolotiko kozlov. Mladi gorjanci so držali živali za roge, da bi ne ušle. Na oltarji je bilo polno skled, v katerih so imeli kruh, pšenico, kolače,

med in surovo maslo, mleko in neko pijačo, katero imenujejo Abhazi švet. Delajo ga iz prosa in medu, je zelo upijanljiv in ima oduren okus. Vse je pripravljeno, vse tiho ko v grobu. Kar vstopi stari Marjom v dolgi beli obleki pred oltar. Bil je visok mož častitljive postave, srebrobela brada mu je padala na prsi. Odkrije se. Skrivnostne tihote ni motilo družega, ko plapolanje in prasketanje bakelj, katerih je najmanj trideset gorelo okoli oltarja.

Starček povzdigne svoje oči na križ ter začne glasno moliti, ljudstvo mrmra in poje za njim. Perečinski je razumel te posamezne besede: „Lepi Bog (Ta dac)! Velki Bog (Ta sua)! Uboščeki (tamički) Te molimo! Jezus Sin Božji (Jesa tha-ok)! Marija Mati Božja (Mar atanan)! Bog! Bog! — Druge molitve ni slišal Poljak, a sam je goreče zdihoval k Bogu, da se usmili ubozega nevednega, a tako dobrega ljudstva, ter mu pošlje pravo luč sv. vere.

Skoro četrť ure so molili in peli, ako se sme tako imenovati to godrnjanje. Sedaj pokrije starček kosmato kapo, za njim vsi moški. Dva dečka sta mu stopila ne desno in levo. Deček na desni imel je na lesenem ploščeku tri nože različne velikosti, na levi pa tri lesene lonce, jednega vrh družega. Perečinski spozna Marjuba, ki je nosil nože; žal mu je, da ni dečka poučil, da se ne sme udeleževati malikovalskih daritev. Potolaži se s tem, da ga v tako kratkem času ni mogel popolno poučiti, in da je

morebiti bolje za sedaj, da ne zapazijo starejši Abhazi prezgodaj dečkove spreobrnitve.

Duhovnik vzame Marjubu največji nož, migne najimenitnejšemu starešini, da pristopi. Usban-ok prime nož, ter ga ročno odda njemu najbližjemu po dostojanstvu, ta zopet dalje, nato si ga podajajo tudi vsi neoženjeni moški, od desne na levo. Naposled dospe nož zopet v roke duhovnika.

Med zadnjimi dobil je nož v roke Malek. Hitro pokliče Perečinskega, naj še on stopi v vrsto, ter se na ta način vdeleži daritve. „To ti bo prineslo srečo in blagoslov božji“, ga zagotavlja.

Perečinski, kot katoliški kristjan, ni smel in ni hotel tega storiti, ker s tem bi se vdeležil malikovalske daritve. Odrekel je Maleku, a ta je bil razsrjen. „Krščanski pes, ti nočeš z nami darovati?“ kričal je nad njim. „In jaz sem ti bil prijatelj, hotel sem se na tvoji strani bojevati zoper Ruse, a kdor noče z menoj moliti, mi tudi v boji ne more biti tovariš.“

Vkljub vsem grožnjam in prigovarjanju ostane Poljak stanoviten. Nikakor ni hotel malikovati. „Ako ne daruješ z nami, prosil bodem očeta, da te bo imel za sužnja, ne za prijatelja in jaz te smatram za izdajico!“

„In ko bi mi hotel življenje vzeti, ne smem se vdeležiti vaše daritve“, odvrnil je odločno Poljak.

Ta kratki prenehljaj opozoril je vso množico na mlada moža. „Kaj ti je, Malek?“ kliče Usban-ok, „oddaj nož!“

„Kristjan iz naše pristave se ga noče dotakniti“, odvrne mladenič. Velika nevolja nastane med ljudstvom. Več mož zahteva, naj se darilni nož kristjanu kar v prsi porine.

Starček Marjom zapove mir. „Kaj motite sveto daritev z divjim krikom? Bojim se, da jo velki Ta (Bog) ne bo sprejel z dopadajenjem. Malek, zakaj pa vabiš kristjana k daritvi? Fej, kristjan se svetega noža še dotakniti ne sme. Tudi on ni sposobna žrtev naši „Ta-Nan.“ A, da nas ta človek več ne bo dalje motil, privežite ga tje-le k hrastu! Po daritvi določimo njegovo osodo.“

Brž se zgodi. S krepkimi rokami primejo Abhazi Perečinskega ter ga privežejo k mogočnemu hrastu. Ko dobi Marjom zopet nož v roke, migne možem, da pripeljejo prvo darilno žival. Šest čvrstih mladenčev potisne junca na tla pred žrtvenik, Marjom mu prereže vrat ter napolni prvo posodo s krvjo. Mladenči privlečejo še ostale tri junce, Marjom kolje in mrmra v jedno mer: „Ta, Ta-Jesa, Ta-Nan!“ Nato odvedejo živali h kotlom, da se pripravijo za obed, duhovnik pa povzdigne krvavi nož proti nebu ter z ljudstvom ponavlja vse molitve, petje in mrmranje, kakor v začetku.

Sedaj prime Marjom drugi nož in ta zopet roma iz roke v roko vseh sto starešin in vseh navzočih možkih. Ovni se pokoljejo, in ž njih krvjo se napolni druga posoda. S krvavim nožem proti križu obrnjen zopet mrmra starček, zopet kroži nož in sledi klanje kozlov in molitev,

kakor poprej. Posode, napolnjene s krvjo, postavijo na desno stran oltarja in vsak hoče ali sulico, ali vsaj prst vanjo pomočiti. Tudi orožje poškopé možje s krvjo, misleči, da tako postane smrtonosno.

Med tem, ko so se mladi ljudje urno sukali okrog kotlov, začela se je druga pobožnost. Vsi oženjeni možje so se jeli bližati Marjomu, posamezni ali v gručah, ter mu priporočali svoje zadeve. Starček je vsacemu spolnil željo, vzel njegovo kučmo pod pazduho, ter opravil zanj molitev pred križem. Za srečo, zdravje, blagoslov pri deci in čredi, za zmago in obilni plen, za maščevanje nad Rusi prosili so velikega „Ta“ in njegovo Mater. Ko so možje vstopili, sledil je nov prizor, ki je najbolj podoben krščanskim obredom. Starček je vzel velik plošnat hleb v roke, obrnil se k množici in pričel;

„Kruh, katerega ste prinesli v dar velikemu Ta, je posvečen, ker je ležal na njegovem oltarji. Jejte ga, in srečni bodete.“ Hleb zlomi, ter ga razdeli med oženjene, nato jim poda lesen vrč šveta in vsi po vrsti pijejo.

Perečinski je to natanko opazoval ter se živo spominjal zadnje večerje. V srce ga je bolelo, da je sveta skrivnost primešana mali-kovalskim šegam po nevednosti in zmoti ubogega ljudstva.

Iz tega premišljevanja ga zmoti veseli krik. Pričel se je slovesni obed. Posamezne družine so posedle v senco, dečki in deklice so stregli

in prinašali meso vkuhano v pšenu. Velikanski vrči šveta so krožili na okoli. Dan se je uže nagibal h koncu, mrak je nastajal, a ljudem se ni še nič mudilo domov. Krik in petje postajalo je vedno bolj divje, svet jim je jel stopati v lase.

Krog ognjev so plesali možje, ter odurno mahali s sabljami po zraku. Perečinskemu jelo je tesno prihajati. Pijani, napol divji možje so pač zmožni vsake grozovitosti. Posebno jedna skupina se je ozirala uže dalj časa nanj, ki je motil daritev. Dobro je videl, da so s prstom in sabljami kazali nanj, a radi splošnega hrupa ni mogel natanko razumeti pogovora. Toliko je spoznal, da nekateri zahtevajo njegovo smrt v zadoščenje. Revež je mislil, da se mu bliža zadnja ura, ter se jel pripravljati na smrt. Prav iskreno je obudil kes in prosil Boga, naj sprejme njegovo kri v dar, ker ne more sprejeti zakramenta sv. pokore in sv. R. Telesa. Nato se spomni svoje stare mamice, ki v mali kočici daleč tam na bregovih reke Visle moli zanj k Materi božji, da bi se srečno vrnil. Tudi sam je začel klicati na pomoč Mater usmiljenja, da bi ga rešila iz te nevarnosti.

Ko tako ves prestrašen moli in zdihuje, pride mu naenkrat na misel: „Kaj če bi zaobljubil Materi božji, da jej hočem pripeljati t^a dva nedolžna otroka v naročje in ju pripraviti na sv. krst? Vsaj sta uže sedaj tako iskrena častilca, in tako ljubita Mater božjo, ki jo še prav ne poznata.“ — Ta misel se mu zdi

prava, brž naredi obljubo, da hoče otroka pripraviti na sv. krst, ako mu bode le mogoče.

Med tem pa so se tudi Abhazi pri bližnjih ognjih jeli o njem posvetovati. „Smrt kristjanu“, donelo mu je na ušesi. Usban-ok in Marjom sta ga zagovarjala, a ne prav iskreno, krvoželjnost pa je hitro vnemala pijano množico. Brak-ok, Usban-okov zet, je prav posebno zahteval smrt Poljaka. Perečinski zapre oči, da bi laglje molil. Vsak trenutek je pričakoval, da ga napadejo z golimi sabljami.

„Beži, tujec, možje te hočejo umoriti!“ zašepeče mu naenkrat za hrbtom Mara.

„Vsaj ne morem, Mara! Ali ne vidiš, da sem trdo privezan?“

„Prinesla sem nož seboj in Ta-Nan mi bode pomagala prerezati debelo vrv. Kako je vendar trda! — Vendar upam, — glej, prost si! Spusti se sem na to stran drevesa in beži po senci do skale pri potoku; ondi te čaka Marjub, da te odvede dalje. Meni je naročil, naj može zmedem, da te bodo drugod iskali. Brž, ne obotavljaj se!“ —

„Dobra deklica! Mati božja naj mi pomaga, da povrnem tebi in bratcu vajino ljubezen.“

„Da, nocoj pride z nebes, da nas blagoslovi. Upam, da bode tudi tebe blagosloвила, dasi se nisi hotel dotakniti darilnega noža. Sedaj pa beži!“

„Beži, tujec, možje te hočejo umoriti!“ zašepeče mu Mara.
(Str. 28.)

6. Pogovor na drandskih razvalinah.

Na jugozahodnem pobočji kavkaških gor je mnogo razvalin, nekdanjih cerkvic Abhazov. Sezidane so bile v onih časih, ko je tu cvelo krščanstvo. Ko so Turki vzeli te pokrajine, zbežali so Abhazi na kavkaške planine ter ohranili neodvisnost, a propali so spet v paganstvo, kakor je bilo uže povedano.

Cerkvice ob morskem obrežji so postale turške mošeje, pozneje ruske cerkve, deloma pa so razpadle in so dandanes preraščene z mahom in grmovjem. Najlepša izmed teh je razvalina v Drandi. Slog kaže, da je bila bržkone sezidana ob času križarskih vojsk. Le malo koč je v obližji pa še tem se vidi, da kmalo razpadejo.

V jedni teh koč stanoval je neki hadži Keranduk, zvit in potuhnjen človek, ki je služil zdaj Turkom, zdaj Rusom za vohuna. Za denar je rad storil katero koli zlodejstvo. Za štiristo srebrnih rubljev prodal je Rusom glavo poljskega častnika, kateri je pribežal k Abhazom. Nekega dne po osodepolni daritvi v gozdu sedel je ta junak ob plotu svoje kočica ter malomarno pušil tobak. Kar pristopi od nasprotne strani jeden izmed Abhazov, nasloni se na plot, ter ga nagovori:

„Pozdravljam te, brat hadži Keranduk.“

„Kaj, ti si Brak-ok?“ odvrne ta nekoliko iznenaden. „Kako se imate na pristavi? Kaj pa

Usban-ok, tvoj tast? Si li prišel po smodnika in svinca, ali ste se menda pobotali z Rusi, predno vam zapalijo koče nad glavami?“

„Usban-ok je v kasbeški soteski vplnil Rusom več streliva, kakor ga ti shraniš pod vsemi oboki cerkvice. Ni me poslal zato, temveč da pozvem, ali kmalo pošljejo Turki obljubljene čete.“

„V kratkem pridejo, Brak-ok, in oddelek Poljakov ž njimi.“

„Poljaki — pa pravijo, da si ti glave Poljakov Rusom prodajal. Jaz bi ti bil kmalo jedno prinesel.“

„Ali res tako govoré?“ reče hadži. ter se grdo zareži. „Vendar kaže, da imaš še nekaj na srcu. Stopiva tje-le v razvaline. Tam naji ne bode nihče čul.“

Starec vstane ter gre po travi in mahu v samotni kotichek razvaline. Vsede se v senco pod zid, ter migne Brak-oku, da prisede na kamen.

„Kaj je z glavo Poljaka, le brez strahu povej“, reče natihoma.

Brak-ok mu pove dogodke pri zadnji daritvi, o Poljaku, kako čudno ga je odmaknila Ta-Nan. Glej hadži“, sklenil je svojo povest ter se razkoračil pred starcem; „tako-le sem stal pred zvezanim Poljakom in ko sem s sabljo švignil po njem, da bi mu črepinjo preklal — hu — izginil je.“

„Kedo? sablja?“

„Poljak.“

„Kaj, izpred oči Vam je izginil?“ smeje se starec.

„Zginil je, kakor kafra; kakor gotovo sem Brak-ok, zet Usban-oka.“

„In Ta-Nan da bi ga rešila, ko še njej v čast darilnega noža ni hotel prijeti?“

„Kdo neki bi ga bil?“ odvrne Brak-ok. Stari hadži pa pomenljivo puha valčke dima v zrak; naposled reče:

„Niste ga dobro privezali.“

„Še bik bi se ne bil odtrgal. Jaz sam sem pritrdil vrv krog drevesa in zavezal vozelo.“

„Gotovo ste izpili mnogo šveta, predno vam je izginil v zrak.“

„To je res; a švet ni odvezal vozla, katerega sem jaz sam pritrdil.“

„Meni je vsekako ljubše, da vam ga je odnesla Ta-Nan, kakor da bi ga bili posekali. Mislim pa, da ga ni predaleč nesla. Povej mi, Brak-ok, ali ni imel Poljak nobenega posebnega prijatelja v pristavi?“

„Za nobenega ne vem. Malek ga je imel prej prav rad; a pri daritvi mu je postal najhujši sovražnik, ker ni hotel ž njim darovati. No, Mara in Marjub sta ga tudi rada imela in sta bila tudi navzoča pri daritvi.“

„Dosti“ — pravi hadži, ter si pogladi razmršeno brado. „Hrabri Brak-ok, pazi odslej na otroka in kmalo bodeš vedel, kam vam je odnesla ‚Ta-Nan‘ Poljaka.“

„Kaj meni mar?“ odvrne Brak-ok. „Oni večer bi ga bil posekal, ker švet me vselej

vpijani in razjari. Danes bi ga pustil v miru, vsaj je prostovoljno prišel k nam, da se z nami vojuje zoper Ruse.“

„Posekaj ga ali pusti, kakor hočeš“, povzame zopet hadži. „Ako ga usmrtiš, pa ne pozabi meni glave prinesiti; sto srebrnih rubljev ti koj odštejem za njo.“

„Sto srebrnih rubljev!“ začudi se Brak-okter ga debelo pogleda. „Toraj je res, da prodajaš glave ubeglih Poljakov Rusom.“

„Tako se moramo sukati, da izvabimo Rusom peneze“, smeje se odurno hadži. „Niso li naši sovražniki, in ali ni vreča rubljev več vredna, ko mrtvaška glava, s katero si Rusi ne morejo ničesa pomagati? Mi pa si lahko nakupimo streliva z njihovimi rublji.“

„Sto rubljev“, ponavlja Brak-ok. „Vendar bi bilo to zoper vse postave gostoljubja. Moj tast Usban-ok, bi tega nikdar ne storil.“

„Je-li Poljak še v pristavi? Ne, zapustil jo je; toraj ne more več terjati gostoljubja. Tastu pa ni treba trohice črhiniti. Njemu je Ta-Nan odnesla Poljaka v zračne višave. Tudi ti jaz ne prigovarjam, da ga umori, temuč le pravim: ako ga boš, ne pozabi mi prinesiti njegove glave. Dobiš sto rubljev!“

„Lepa svota je res, kakor gotovo sem pošten človek! In smrt je tudi zaslužil, ker se ni hotel dotakniti noža. Ni li tako, hadži?“

„Tako namreč ste sodili, ko ste se napili svete pijače pri daritvi.“

„To smo mi storili, a stari Marjom je drugače sodil. In trezen moram reči, da mi Poljak nikoli ni storil nič žalega. A sto srebrnih rubljev!“

„Napij se zopet šveta! Ko ga bodeš imel v glavi, boš zopet tako sodil, kakor si oni večer. Zapomni si pa, ako nočeš sam zaslužiti teh sto rubljev, jih bo pa kedo drugi iz vaše pristave, dobil jo bom!“

„Stoj, prijatelj! Ako že mora biti in ti glavo na vsak način hočeš imeti, prinesel ti jo bom. Udari — stari hadži Keranduk! A veš kaj, bi mi li ne mogel dati polovico naprej na račun?“

„Še kopejke ne, predno ne vidim glave!“

„Ti meni ne zaupaš, ker misliš, da ti bom kaj unesel; kako naj pa jaz tebi? A pomni, hadži Keranduk: ako mi le jeden rubel odtegneš, prekoljem ti glavo! Si me razumel?“

„Pri moji veri, nevaren tovariš si mi, hrabri Brak-ok“, se po sili posmeje stari izdajalec. „Pri taki kupčiji, kakor je najina, mora dobiček medsebojno zaupanje vzbujati. Tvojemu tastu sporoči, da Sefer paša vsak dan pričakuje novih čet, ki so odločene vam v pomoč. Kadar dojdejo, pošljem svojega sina na vaše selo, da bode te vedeli, kdaj je treba vdariti proti Kubanu. Zgoditi se mora istočasno od obeh strani, drugače ni pričakovati povoljnega vspeha. Le poskrbi, da prej zaslužiš teh sto rubljev. Zdrav, hrabri Brak-ok! Otrok ne spusti izpred oči. In predno bode solnce trikrat zatonilo v morje, boš našel sled.“

Ko sta sklenila kupčijo za Perečinskijevo glavo, se ločita. Brak-ok je odšel v gore, starec pa je temno zrl za njim. „Glavo mi bode prinesel“ mrmra sam s seboj, „in da mi moje ne bode preklal, bom že skrbel.“ Nehote se prime za svojo debelo bučo, ter godrnja: „Ti neotesani gorjanci! Res bode treba previdnosti!“

7. Prvi pouk.

Vrnimo se k našemu mlademu prijatelju Perečinskemu, kje je in kako se mu godi po onem osodepolnem dnevu.

Pri luninem svitu pripeljal ga je Marjub ob potoku v malo kočico, kake pol ure od pristave. Kočica je služila pastirjem v zavetje ob hudem vremenu, a sedaj je stala prazna.

Še le proti jutru sta dosegla ta brlog in Marjub pravi: „Tu se lahko skriješ. Skozi zadnjo steno prideš v precej dolgo jamo, tje hiti, ako zapaziš v bližini kako nevarnost. Tu te moj brat ne bode našel in tudi drugi možje ne, ki so te hoteli darovati Ta-Nan. Mara in jaz ti bodeva prinašala sira, kruha in jajec, dokler ne mine vojska. Potem pa se lahko povrneš k svojej mamici, o kateri si nama zadnjič pripovedoval.“

„Dragi deček“, pravi Poljak Marjubu; „ti in sestra sta mi rešila življenje. Z božjo po-

močjo pridobil bom tudi jaz vaji za boljše življenje. Sedaj pa hiti domov, da te oče ne pogreši.“

„Ne bode me pogrešil“, odvrne Marjub. „O prazniku pijejo odraščeni Abhazi toliko posvečenega šveta, in imajo drugi dan tako težke glave, da vsi spé po svojih kočah. Pri tebi ostanem, dokler ne pride Mara, in nama pove, so li sklenili te zasledovati. Sedaj pa pojdi v jamo ter zaspi!“

Perečinski se uda modri Marjubovi uredbi. Previdno tiplje ob steni in dospe v jamo. Tu najde ležišče iz mehkega mahu in praprota. Po kratki molitvici se uleže, brž mu zaspanec zatisne oči. Dogodki pretečenega dne so ga zelo utrudili in razburili.

Tudi Marjub se vleže, zaspati pa ne more, temuč premišljuje o boljšem življenji, o katerem je govoril Poljak. „Morda me bode naredil kneza in mi preskrbel tako krasno orožje, kakor je imel oni knez, ki je bil spomladi pri nas na pristavi? In Mari zlato obleko, kakor jo nosijo kraljeve hčere, o katerih nama pripoveduje stara Nana?“ V teh mislih zaspi ter sanja še dolgo, dolgo o boljšem življenji.

Zdelo se mu je, da sedi na bogato osedlanem konji. Solnčni žarki so se lomili v krasnih demantih, ki so se svetili na držaju njegove sablje. „Glej Mara“, dejal je proti sestrici, ki je sedela poleg njega na lepem belcu, „glej krasno orožje, katero mi je dal Poljak!“ A Mara mu odgovori: „O zlati obroček, ki

mi zapenja tančico, je vendar še lepši.“ — Prizor se spremeni. Od vseh strani pritiskajo sovražniki, in jih hočejo zajeti. Priganjajo konje na vso moč, a ne morejo z mesta. Že slišijo kopita in hrkanje sovražnih konj, ter čutijo vročo sapo na tilniku. Marjub potegne krasno sabljo, ter se ozre. Roka mu omahne samega strahu, a v hipu mu izvije njegov svak Brak-ok dragoceno orožje z besedami: „Ne, ne bodeta imela boljšega življenja, kakor mi in naši očetje.“

Marjub glasno zakriči ter se zbudi. Bilo je že pozno popoldne. Mara stoji pred njim ter ga vpraša: „Kaj pa se ti je sanjalo? Hotela sem te že zbuditi, tako si stokal.“

„Si ti, Mara?“ zdihne deček še ves zaspan. „Oj vzeli so nama dragocene stvari. Meni lepo sabljo z zlatim ročem in bliskečimi demanti, tebi pa krasni nakit!“ Pove ji svoje sanje in vse, kar mu je pravil Poljak o boljšem življenju.

Govorjenje otrok je zbudilo tudi mladeniča v jami, kateri se jima kmalo pridruži. Vsedejo se pred kolibo pod jelko, katera je široko razprostirala svoje veje ter zakrivala vhod. Pred njimi je žuborel gorski potočec, po skalah z mahom poraščenih. Na nasprotnem bregu pa so štrleli skalnati vrhovi navpik, istotako zadaj za kolibo. Le sem ter tje životarila je kaka majhna smrečica po sivem skalovju. Solnce je ravno zahajalo, ter s svojimi žarki zlatilo skalnate vrhe. Nikdar še ni videl naš

znanec bolj divjega kraja, otroka pa sta se čutila prav domača v tej skalnati globeli.

„Tukaj si brez skrbi“, ponavlja Marjub, ko zapazi, kako žalosten utis dela okolica na tujca. „Tu te ne bodo iskali. — Mara, sedaj nama pa vendar povej, kako se je sinoči izteklo, in kaj počnó danes na pristavi.“

„Ta-Nan te je očividno varovala“, prične deklica. „Komaj sem prerezala vrv, in si se umaknil v grmovje, priskočili so že možje k drevesu z golimi sabljami. Ko bi bil še privezan, razsekali bi te bili na kosce. Jaz sem se z vrvjo komaj umaknila za bližnje drevo. Ker te ni bilo, začeli so grozno vpiti. „Kam je prešel? Ravnokar je bil še z vrvjo vred pri drevesu, in sedaj še vrvi ni! — V zrak se je spremenil, ravnokar sem ga še videl“, tako so hiteli jeden za drugim, ter se jeli umikati. „Tu ni vse prav“, dejal je Murko, „vrag ga je vzel.“ — „Ali pa ga je Ta-Nan oprostila iz naših rok“, dostavi starček Marjom, ki je opravljal daritev. Mislim, da ta je prav govoril. Mati božja te je res rešila, ker nama je navdihnila to misel. Pripovedoval si nama toliko lepega o nji, da sva sklenila te rešiti.“

„Vsi so vrjeli Marjomu in nobenemu še na misel ni prišlo te preganjati in iskati“, dostavi še deklica in seže po canjico, katero je seboj prinesla. Poda mu lonček gosto kuhane kaše (Abhazi jo imenujejo šva-pasla), nekoliko sira in kruha. V skledico pa zajame vode in mu reče: „jej in pij, pa ne boj se, da bi bile te

stvari ukradene. Prosila sem Nano, naj mi jih dá za ubozega moža. Vmes nama pa lahko kaj poveš o boljšem življenji, katero si omenil Marjubu.“

„Bog vama povrni, Mara in Marjub, da sta mi včeraj življenje rešila in me danes z jedjo preskrbela. Zdita se mi kakor oni krokarji, ki so Eliji donašali kruha, ali še bolj sta podobna onemu angelju, ki je preroku Danielu prinesel jed v levnjak. Vama je li znana ta povest?“

Nikoli je še nista slišala. Pove jima torej zgodbo o proroku Eliju, potem o Habakuku, katerega je angelj za lase v Babilon nesel. „O, to ga je moralo boleti“, vsklikne Mara in se prime za glavo, „grem pa že raji k nogam na pristavo in nazaj.“ Marjub se smeje in pristavi, da ga je angelj gotovo bolj rahlo prijel, kakor naju Nana, kadar je huda.

Perečinski opravi kratko molitvico in se vsede k jedi. Povabi tudi otroka; Marjub sprejme povabilo, Mare pa ne more pregovoriti. Pri Abhazih ne smejo jesti ženske vpričo moških. Po jedi prične se zopet pouk o boljšem življenju. Perečinski jima pripoveduje o vstvarjenji, o Adamu in Evi, da sta živela v lepem raj, dokler sta bila otroka božja. Raj je bil vrt poln najlepših cvetic in dreves. Na drevju je bilo sladko sadje, živali so bile krotke in človeku pokorne na migljaj. Zajčki in srnice so okrog njih skakali, še celo medved in volk mu nista storila nič žalega. O vojski in prepiru ni bilo sluhà ne duha, dokler sta ostala otroka

božja. Najlepše veselje pa sta uživala, kadar se je Bog, kot dobri oče sam ž njima pogovarjal. Smrt še ni bila poznana, ljudje bi bili dospeli v nebesa, ne da bi umrli. Ali ni bilo to življenje boljše, nego je sedanje?“

„O kako dobro se je takrat godilo ljudem!“ zdihe Mara. „A to je menda le pravljica, kakor nama jih pripoveduje stara Nana o pritlikovcih, ki prebivajo v gorah v zlatih gradovih.“

„Ni pravljica, ne, temuč gola resnica. Še mnogo bolje se je godilo prvima človekoma, kakor vama jaz povedati zamorem.“

„Zakaj pa nista ostala otroka božja?“ vpraša Marjub.

„Ker sta postala nepokorna, ter nista splovala postave nebeškega Očeta, ju je Bog pahnil iz lepega vrta, ter ju prepustil revi in nadlogi ter odločil, da sta morala umreti.“

„Pa si obljubil, da hočeš nama preskrbeti to lepo življenje. Ako zamoreš v ta lepi vrt, zakaj si pa tu, zakaj ne greš tje in ne vzameš naju s sabo?“ poizveduje Marjub v hipu.

„Jaz upam posesti to življenje, ker sem otrok božji. Vsak človek, kateri je otrok božji, ima ključ do tega lepega vrta nebeškega Očeta. A sedaj še ne smem vanj, dokler me On sam ne pokliče. Ako do tistih mal ne zgubim ključa, smel bom vstopiti vanj.“

„Pokaži nama ta ključ!“ vsklikne Mara.

„Ključ imam v svojem srcu, in ga ne morem prej rabiti, da umrjem.“

„Ali zamoreš tudi nama preskrbeti take ključe?“ prosi Marjub.

„Da, ker vaju hočem narediti otroka božja.“

„O stori naju otroka božja!“ prosita oba z jednim glasom. „Otroka Matere božje sva uže!“

„Hvala Bogu, to je najboljši pripomoček, da postaneta otroka božja. Predno se pa to zgodi, morata se še mnogo naučiti. Sedaj se vrnita domov, ker je uže pozno. Jutri pridita zopet. Ker sta meni rešila časno življenje, hočem vama jaz razodeti večno, ter vama pripomoči, da ga dosežeta. Molita pa posebno k Materi božji in pojdita v božjem imenu. Glejta, solnce poljublja le še z zadnjimi žarki najvišje vrhove smrek po skalnatih robovih.“

8. Starec na Elbrusu.

Brak-ok je dospel srečno domov. Zvečer je sedel sredi mož, ki so bili zbrani pred vrati ‚velike hiše‘, v katerej je stanoval Usban-ok, kot glavar cele pristave. ‚Velko hišo‘ pa si ne smemo predstavljati kot kako palačo. Lesena hiša, sezidana (če se sme tako reči) iz otesanih hlodov in desk, bila je ubogim gorjancem uže veliko poslopje; druge kočice so bile mnogo slabše: iz desk in bičevja in ilovice. Brak-ok je moral mnogokrat ponoviti novice, katere je prinesel. O svojem namerjenem zlodejstvu pa

je previdno molčal, kakor mu je svetoval stari hadži. Toliko več pa je govoril o Sefer-paši, kateri ima vsak čas priti iz Carigrada z mnogimi četami. Tudi je omenil, da pride ž njim oddelek Poljakov s kanoni, ki se bodo vrlo bojevali z Abhazi zoper Ruse.

Med poslušalci se prične prepir. Murko ni zaupal Poljakom, češ, da imajo skoro isti jezik kakor Rusi, ter da bodo le na videz na Ruse streljali. Kdo ve, če ne pridejo le zato, da spoznajo vsa gorska pota in prelaze, da jih potem Rusom izdajo.

Usban-ok ugovarja temu mnenju: „Poljake so Rusi oropali svobode, ter jim vzeli domovino, zato se ti sedaj združijo z vsakim narodom, ki gre nad Ruse. Poljakov se jaz ne bojim, pač pa Turkov. Pomagali nam bodo, da Ruse preženemo iz naših gor, a potem jih bodo sami zasedli, in čez nas gospodovali. Mi pa hočemo biti prosti, ne vklenjeni, kakor starec na Elbrusu!“

„Starec na Elbrusu! Povej nam kaj o njem, častiti Marjom“, prosi Malek.

„Sivolasi Marjom, katerega smo spoznali v prazniku Ta-Nan, prijezdil je nocoj v goste, da poizve o vojski. Starec si pogladi sivo brado ter začne pripovedovati prastaro pravljico, katero so zanesli Grki ali Rimljani pred več ko dve tisoč leti v te skalnate gore. Mogoče, da je došla iz Azije, da je toraj še starejša in spominja nekoliko na kazen Luciferja, nekoliko pa na grškega Prometeja“.

„Vidite li, kako se blišči najvišji vrhunec Elbrusa tam za gorami? Pokrit je po zimi in po letu z večnim snegom. Vetrovi tulijo tam noč in dan, na vrhu pa sedi starček na ogromni kameniti plošči. Snegobeli lasje mu padajo na tilnik, bela brada prirasla mu je uže do tal in ves je pokrit z belo dlako, kakor kunec. Nohti na rokah in nogah so uže kakor orlovi kremplji, krvave oči pa se mu svetijo, kakor žareče oglje. Kadar se nam zdi, da se gora sveti, ko je uže solnce zašlo, vidimo le žar njegovih oči. Okoli vrata in pasu ima težke železne verige, ki so prtirjene na skalo. Istotako je vkle-njen za roke in noge. V tihi noči se čuje rožljanje verig, sem in tja tudi zdihovanje in stokanje njegovo. Vselej pomeni to veliko nesrečo za našo deželo. Predno je bil zmagan hrabri šejk Šamil, slišal sem jaz starca tri noči grozno tuliti in stokati.“

„Uže na tisoče let je starec priklenjen tam gori. Pred davnim, davnim časom bil je služabnik in prijatelj velikega „Ta“, kateri ga je tako ljubil, da je prav zaupljivo ž njim občeval. Toda prevzel se je. Hotel je postati tako mogočen, kakor veliki „Ta“ (Bog) sam, in ker je znal mnogo njegovih skrivnosti, uprl se je ter hotel velikega „Ta“ s prestola pahniti. Norec! Kedo se more meriti z velikim „Ta“? — Prevzetnež je bil premagan in v kazen priklenjen vrh Elbrusa. „Imaš li dosti visok prestol?“ rekel je veliki Ta. — Le malo ljudi ga je videlo, ker pot na goro je težavna in strašna.“

Tri starčke pa vendar poznam, ki so bili pri njem, a stanujejo daleč od tu, na vshodu gorovja. Vsega ne sme nobeden povedati, kar je videl, sicer zgubi življenje. Dvakrat tudi nobeden ne sme k njemu. Moj oče je poskusil v drugič, da bi zvedel izid naše vojske z Rusi, pa ga ni bilo več nazaj, kakor veste.“

Tako je končal Marjom. Molcé so možje gledali sneženi vrh in groza jih je spreletavala, ko so mislili na grozno trpljenje, ki je prisojeno predrznemu uporniku. Marjub in Mara čepela sta za vrati, ter pazljivo poslušala vso povest. Sedaj šepne Mara bratcu: „Marjub, jaz mislim, da ta zlobni mož ni nihče drugi, kakor satan, o katerem nama je včeraj pripovedal dobri Poljak.“

Brak-ok je bil tako blizo vrat, da je čul in razumel, da sta včeraj s Poljakom govorila. Oči se mu zlobno zasvetijo, zamrmra sam pri sebi: „Hadži, imaš prav! Otroka vesta, kam je Ta-Nan odvedla tujca.“

Primaknil se je še bolj proti vratom ter vlekel na uho. Slišal je Marjuba svariti sestrico, zakaj imenuje Poljaka, ker bi lahko kateri izmed mož slišal. Potem je tujec gotovo zgubljen in kedo naji bo poučil, da doseževa boljše življenje, katero je užival tudi starec iz Elbrusa, predno je postal hudoben. A deklice ste vedno neprevidne in ne znate molčati.

Brak-ok je zvedel dosti. Sklenil je otroka skrbno opazovati, in če ne bo vse nič pomagalo, rabiti zvijačo in silo. Sedaj ni mogel dalje

prisluškovati, ker je Usban-ok zastavil vprašanje, bi li ne bilo dobro poslati koga na Elbrus povprašat za izid vojske. Marjom je koj pripravljen z vedeževanjem vprašati velikega „Ta“, ali to dopušča

Glavar pristave prinese v usnjatem mehu vse kosti in koščice celega ovna od zadnje daritve. Marjom je bil tudi vedeževalec, kar mu je donašalo mnogo dobička. Brž je pripravljen izvrševati ta posel. Na dvorišču naredi ris (krog) in skrivnostno godrnjaje položi v sredo kozlovo črepinjo. Potem prime meh, gre trikrat okoli kroga, mrmra in dviga meh sem in tja. Vsi okoli stoječi ga gledajo tako, da še z očmi ne upajo treniti. Kar obstoji starček, obrne meh hipoma, ter razsuje vse kosti na kozlovo črepinjo ter glasno govori: „Ta! Ta-Nan! Jesa-ta-ok!“ Družina jednoglasno zakriči: „Ta dovoljuje!“ Ovnova črepinja je namreč obvisela med kozlovimi rogovi, kar so smatrali za potrdilo.

„Da, veliki Ta dovoljuje“, ponovi Marjom, „pa ne samo to, ampak želi celo, da se mlad in krepek mož te pristave odpravi na pot in sicer sam. Le pogledjte, da stoji gladka koščica sprednje ovnove noge navpično na kozlovi črepinji!“

Novo začudenje vseh navzočih. „Kedo bi bil?“ vpraša Usban-ok, „pa vendar ne moj sin Malek?“

„Srečkati moramo“, razlaga Marjom. „Prenesite mošnjo barvanega graha, z zavezanimi očmi naj potegne vsak po jeden grah. Kdor potegne najsvetlejšega, tega kliče starec na Elbrus!“

Vsi so bili zadovoljni s to določbo. Usban-ok postavi vse mlajše može v vrsto, vedeževalec pa jim zaveže oči. Nato seže vsak v osodepolni mošnjiček ter prinese iz njega grah. Prvi so prinašali temno-modre in temno-rujave jagode, Malek pa svetlo rumeno. Skrb je zmračila lice Usban-ok, samo še jeden ima seči v žep, ako še ta izleče temno, potem mora njegov sin na nevarno pot, iz katere se je malokedo vrnil. Z največjo pozornostjo gledali so zadnjega, ki je stegnil svojo roko v mošnjiček. Bil je Brak-ok. Počasi seže po grah ter ga bojazljivo prinese ven. Med tem, ko mu vzamejo obvezo od oči, odpre pest — snegobeli grah se mu zablišči na dlani. Z drobno kletvico ga vrže od sebe, a bilo je prepozno. Okolistoječi so ga videli, ter zaklicali: „Hrabrega Brak-oka kliče starec na Elbrus!“

Usban-ok je bil neizrečeno vesel. Povabil je prihodnji večer na veliko pojedino, ki bode Brak-ok, za odhodnico. Zbrali so se vsi. Pred vsacega je bila postavljena mizica, po vsaki jedi pa so prinesli drugo. Vse slaščice Abhazov so prišle na vrsto, kakor o svatbah: puran v poprovi juhi, meseni in sirovi rezanci, drobno narezana bravina v omaki, v surovem maslu praženi sirovi izrezki s kruhom, naposled pšeno s kisló smetano. Šveta so imeli toliko, da bi skoro rekli, tekel je od vseh štirih voglov. Vsi so bili židane volje, le Brak-ok je bil kakor obsojenec, kateremu so ure štete.

Slednjič mu šine nova misel v glavo, in tudi njegovo obličje se zjasni. „Bedak!“ pravi

sam sebi. „Kedo me pa more siliti na goro? Delal se bom, kakor da bi res šel, v resnici pa bom zvršil svojo kupčijo z hadžijem ter zaslužil sto srebrnih rubljev. Da mi ni to koj na misel prišlo! Ko se vrnem, si bom uže kaj zmislil. Imel bodem Usban-oka in Marjoma za medveda, ki me s tako radostjo pošiljata na Elbrus.

9. Razni načrti.

Drugo jutro stalo je solnce uže precej visoko, ko stopi Brak-ok na dvorišče pristave, da se poslovijo od domačih. Bil je ves pripravljen, da nastopi pot na visoki lednik, kakor so mislili njegovi prijatelji. Vsi možje, prvi Usban-ok, so mu podali roke, in mu voščili dober uspeh. Na to pristopijo še žene in deklice, da se poslovijo.

„Kje pa sta Marjub in Mara?“ vpraša Brak-ok.

„Da, kje sta otroka? Zadnji čas ju skoro nikoli ne vidim doma“, pristavi Usban-ok.

„Po gorah se klatita“, odgovori stara Nana. „Tudi danes sta si izprosila na vse zgodaj kos mesa in kruha, in tekla v gozd.“

„Nič več ne bodeta pasla lenobe po gorah“, reče zopet Usban-ok. „Zadnji čas je, da naučiš Maro presti in tkati, da bo znala kedaj izdelovati tako lepe tkanine, kakor njena mati. Marjuba bom pa jaz vzel v roke.“

Brak-ok zapusti ograjo pristave. Možje ga spremljajo do gozda, potem pa se vrnejo ter se na tihem smejejo v pest, da jih ni srečka zadela. Moško stopa Brak ok dalje. Ko pa dospe čez prvi prelaz, da ga niso več videli od sela sem, vleže se pod smreko ter se porogljivo smeje: „Norci! Mislite, da grem res na Elbrus da se zvrtočglavim v kak prepad? Samo kako zavetje si moram poiskati za nekaj dni, od koder bom lahko opazoval pristavo in otroka. Dolgo mi res ne bo čakati, da si zaslužim sto srebrnih rubljev!“

Po kratkem počitku spleza Brak-ok na strmo skalo. Med grmičevjem napravi si prostorček, od koder je lahko opazoval selo in vsa pota, ki so vodila tje. Marjub in Mara pa sta med tem sedela v kolibici pri Poljaku ter ga verno poslušala. Perečinski je dobro porabil teh štirinajst dni ter poučeval otroka o boljšem, večnem življenji. Otroka sta uže vedela, da je le en Bog, a v treh osebah; da Mati božja ni boginja, temuč stvar božja, najčistejša in najsvetejša Devica izvoljena v Mater božjo. Vedela sta, da je rodila Sina božjega v betlehenskem hlevčku in ga položila v jaslice; da je Jezus Kristus za nas na svetem križu umrl in nas odrešil s svojo drago krvjo.

Gorke solze je pretakala Mara, ko je opisoval Perečinski strašne bolečine Jezusove in Njegovo še večjo ljubezen. Marjub pa se je jezil nad judi, ki so Gospoda tako neusmiljeno trpinčili in zasramovali. Perečinski pa ga je

poučil, da je Zveličar tudi za naše grehe moral zadostiti in da smo prav za prav mi uzrok Njegovega trpljenja in smrti.

Tu ga Marjub debelo pogleda ter vpraša: „Ali je tudi radi mene trpel zveličar, ako sem bil prevzeten, nepokoren in len? Ali je vedel, če sem se jezil in maščeval?“

„Da, Marjub, vse to je vedel na križu; vsaj je pravi, vsegavedni Bog. Žalilo ga je, da smo mi grešili, vzel je naše grehe na-se in trpel za-nje.“

„Odslej pa ne bom nikdar več grešil!“ zakliče Marjub.

„Jaz tudi ne“, pristavi Mara.

„Prav tako“, pravi Perečinski, „ta sklep je dober, ako je storjen na podlagi ponižnosti t. j. da ne zaupata v sama sebe, temveč v pomoč Jezusa Kristusa. V ta namen morata vsak dan Boga pomoči prositi, in Mariji se priporočiti, da bi vajino molitev podpirala.“

„To hočeva gotovo storiti. Vsaj sva častila Mater Božjo, ko je še poznala nisva. Sedaj nama pa vendar še povej, kako bova postala otroka božja in očistila svoje srce grehov“; prosi Mara.

„Mara, kaj pa storiš, kadar obleko umažeš?“

„I, operem jo — pa srca vendar ne morem oprati!“

„Tudi duša in srce se lahko opere in očisti.“ Naš nebeški Zveličar pripravil nam je kopelj, v katerej se duša očisti vseh grešnih madežev in se prerodi v otroka božjega.“

„Pokaži nama to kopelj! Očisti naji!“ pro-sita otroka h krati. „Oj gotovo je daleč od nas oddaljena“, pristavi otožno Marjub.

„Ne, kar v temle potoku lahko očistim vajini duši vsacega madeža. Vidva verujeta v Jezusa Kristusa. Ako oblijem vajino čelo z vodo in vmes govorim besede: „Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in svetega Duha“, zadobi voda skrivnostno moč krvi Jezusa Kristusa, ter očisti vajini duši vsacega greha. Po krstni vodi zadobita nadnaravno življenje otrok božjih.“

Nadalje jima razlaga, kako je Jezus Kri-stus postavil sv. krst in katere milosti zado-bimo, kadar ga sprejmemo. Nestrpno zakliče Marjub: „Ako naji tako lahko narediš otroka božja, zakaj pa še odlašáš? Lej, tu je potok! Brž naju krsti!“

Perečinski se dobrovoljno nasmeje in pravi: „Da, ljuba otroka! Moja edina želja je vaju krstiti, vendar imam važne pomislíke. Sv. krst nalaga dolžnosti. Ali jih bodeta spolnovala v teh gorah, brez pomoči? Odreči se morata sa-tanu in vsem njegovim delom. Vaji bodo pa silili k malikovalskim daritvam in obredom, kateri so gnjusoba v božjih očeh. Marjub, ti tako hrepeniš iti na vojsko proti sovražniku: še s seboj te ne bodo vzeli, ako si ne obesiš raznih vražarskih zaveskov na vrat. Oče tvoj te bodo silili k krvnemu maščevanju in vendar je Jezus rekel: „Ljubite svoje sovražnike!“ Vidita toraj, da vaju ne smem krstiti zaradi nevarnosti, da bi pozneje zatajila svojo vero.“

Solze so zalile oči obema pri tem pripovedovanju. „Toraj naju nočeš storiti otroka božja?“ toži žalostno Marjub.

Po kratkem premolku pravi Mara: „Zadnjič si nama pravil o Abrahamu, katerega je Bog iz domovine poklical v tujo deželo. Morda pa Bog tudi naji kliče v tujo deželo. Ali bi naji smel krstiti, ako s teboj pobegneva v daljno deželo k tvojej materi?“

Solze veselja zaigrajo Perečinskemu pri teh besedah. „Angelj varuh ti je navdihnil te besede, Mara. Kdor očeta in mater bolj ljubi, ko mene, ta mene ni vreden! rekel je Kristus. Kdor pa zavoljo mene zapusti očeta, mater, ali brata, ali sestro in domovino, temu pa obeta večno življenje. Da, Mara, oni dan, ko bodeta pripravljena bežati z menoj, krstil vaji bom v otroka božja. Kaj pravi pa Marjub k tem besedam svoje sestrice.“?

Marjub je žalostno zrl pred se in vprašal: „Ali morava potem očeta zapustiti? Ali bi ne bilo bolje, da ti še očetu in vsem prebivalcem našega sela oznaniš lepi nauk o Jezusu Kristusu? — Nak — umorili bi te. Jaz sam jim bom povedal, kaj si naučil Maro in mene, in potem te pokličemo, da nas vse krstiš.“

Perečinski malo pomisli, potem odvrne: „Lepo bi pač bilo, a menim, da ne bo šlo. Misliš li res, da bi se oče in drugi možje odrekli svojim vražam, ki še imena „kristjan“ ne izgovoré drugače, kakor, da pristavijo „fej?“ Mara ima prav! Vsi trije pobegnimo.“

„Dovoli mi vsaj, da poskusim Maleka in očeta spreobrniti“, prosi deček. „Brak-ok in drugi mi seveda ne bodo verjeli, oče in brat pa gotovo. Ako ne, voljan sem z vama pobegniti.“

Poljak je dobro spoznal plemeniti nagib, ki osrčuje dečka k temu podjetju. Vendar je previdel, da je malo upanja, nasprotno pa velika opasnost za vse tri. Beg bode potem skoro nemogoč. Vendar ni hotel odsvetovati nevarnega poskusa. Za svojo osebo mu ni bilo; žrtvoval bi rad življenje. A otrokoma bode Usban-ok gotovo prepovedal, ga še kedaj obiskati in kaj bo ž njima? Najraje bi ju koj krstil, vendar opusti to misel. Pouči pa ju, kako naj krstita jeden drugzega, ako prideta v smrtno nevarnost. Razlaga jima še nadalje nauk Jezusov, nauči ju obuditi kesanje čez storjene grehe in moli ž njima. Še-le, ko se je mrak jel vlegati, odslovil ju je. Kar ločiti se ni mogel od ljubeznivih otrok, tako tesno mu je bilo pri srcu. Ko ju prekriža na čelu, ustih in na prsih, jima še priporoči, da naj prav iskreno molita k Mariji.

„Seveda“, mu pritrdi Mara; „vsaj sva njena otroka!“

10. Poskušnje.

Mara in Marjub sta molčé stopala jeden poleg drugzega proti selu. — Premišljevala sta vzvišene skrivnosti, katere sta danes slišala. Slednjič pravi Mara :

„Kako rada bi vendar postala otrok božji! Bojim se, da nama oče ne bode več dovolil obiskovati dobrega tujca.“

„Potem krstim jaz tebe in ti mene“, odvrne Marjub. „Vsaj naji je naučil, kako se morava krstiti. Upam pa še vedno pregovoriti očeta in Maleka, da še ona postaneta otroka božja. Le srčnost, Mara, k grehu naju ne bo nihče prisilil.“

„Tega pa ne, ker bi žalilo Gospoda, ki je bil zaradi nas križan. Ako nama pa oče sv. krst prepove, ali ne bova grešila, ako ga ne vbogava?“

„Gotovo ne. Kar je greh, tega oče ne sme terjati, in Poljak je tudi rekel, da moramo Boga bolj slušati, kakor ljudi.“

Med tem pogovorom sta dospela do skale, na katerej je Brak-ok cel dan ležal in stražil.

Že od daleč ju je zapazil in nobena besedica mu ni ušla. Sklenil je ju prestrašiti, da bi iznenadena izdala skrivališče Poljakovo. Pri zadnjih Marjubovih besedah spusti se s skale pred otroka, kakor bi padel iz neba. Mara strahu zakriči; tudi Marjub se prestraši, vendar se ojunači in pravi: „Jojmine, Brak-ok! Mislil sem, da si že na Elbrusu.“

„Predno grem tje, moram še s Poljakom govoriti. Vidva sta bila ravno pri njem. Povejta mi, kje je.“

Marjub je koj spoznal, da svak ne name-rava nič dobrega, zato mu mirno odgovori: „Tega ti ne poveva „Brak-ok.““

„Toraj vesta“, zavpije Abhaz z žarečim pogledom. „Morata mi povedati! Le ne obotavljajta se, sicer“ — in prime dečka krepko za ramo.

„Ne povem ti pa ne, in če me tudi tepeš“, odgovori klubovaje Marjub.

„Ti mi bodeš povedala Mara, kaj ne? Prinesem ti krasno tančico iz srebrnih niti in zlat obroček za na glavo. Jaz moram zvedeti, kje je Poljak. Nocoj se mi je sanjalo, da mi bode pokazal pot na Elbrus.“

„Ne verjemi mu, Mara! Umoriti ga hoče!“ zakliče deček.

„Brez skrbi bodi, bratec, jaz mu že ne povem!“

„Kaj, — nočeta? Jaz vama bodem izbil svojeglavnost!“ Pri teh besedah izdere sabljo, ter jo po bliskovo zavihti, deklici nad glavo.

„Marjub, ubil me bo!“ zakriči Mara. „Oj, da bi bila vsaj krščena!“

„Ne bode te ne!“ odgovori deček, obesi se hitro Brak-oku na roko, da ni mogel sablje rabiti.

„Teci Mara, in povej očetu, če me umori.“

Z zobmi škripajoč otresal je Brak-ok dečka. Z levico ga je tepel in suval, a zaman. Ni se ga mogel znebiti. Mara pa je hitela proti domu in glasno klicala na pomoč. Ko Abhaz previdi, da tako ne bo došel do svojega cilja, zakliče deklico, naj obstane, in reče Marjubu: „Spusti me; pri bradi mojega očeta ti obljubim, da vama ne bom storil nič žalega.“

Marjub ga koj spusti, ter stopi korak nazaj. „Svojeglavnež“, nadaljuje temnega obraza,

„meniš da ga ne bom našel? Da le vem, da tiči v onileh skalah, ga bom že dobil v kaki soteski. Le pojdita domu in povejta očetu, da sta se predrznila pri daritvi odtegniti Poljaka zasluženej kazni. Dobro vesta, da vaju čaka brezovka.“

Še jedenkrat ju zlobno pogleda, potem ju pusti ter gre po stezici, po kateri sta ona dva prišla, proti skalnati soteski. Nemo zre Marjub za njim, Mara joče samega strahu.

„Ko bi le mogla dobrega moža opozoriti na nevarnost“, zdihne Marjub. „Brak-ok ne namerava nič dobrega. A nocoj ne bo našel kolibe, vsaj je v soteski že popolna tema. Ne jokaj, Mara!“

Deklica si otere solze in odgovori: „Da bi ga vendar Mati božja ovarovala hudobnega človeka! Marjub, škoda da nisva kar ž njim bežala. Oče naji bo zaprl in tepel. Bi li ne bilo bolje, da bi kar zdajle zbežala?“

„Sama? Kam pa hočeva bežati? Ne, Mara, srčno hočeva stopiti pred očeta in mu vse povedati. Ako se noče pokristjaniti, potem uideva pri prvi priliki. Kar bova pa ta čas trpela, pa hočeva srčno prestati in na ljubega Zveličarja misliti, ki je toliko za nas trpel.“

„Da, Marjub, in na one otroke o katerih nama je Poljak pravil, ki so tudi za Jezusa v trpljenje in smrt šli.“

„Pri tem ostane“, reče deček. Sprimeta se za roke in odločno koračita v selo.

Usban ok je večkrat čez dan vprašal Nano in Murkota po otrocih in ju gorko ošteval,

zakaj tako slabo pazita na otroka. Ko mu slednjič Murko naznani, da sta se vrnila, ukaže jih takoj pred se pripeljati. „Kje se klatita cel dan brez dela?“ nagovori ju osorno.

„Bila sva pri Poljaku, katerega so hoteli možje z Brak-okom o prazniku umoriti“, odgovori Marjub.

„Kaj, pri Poljaku?“ vsklikne začudeni Usban-ok. „Kaj še živi in se tu okrog klati? — prej ko ne kot ogleduh.“

„Da, oče, še živi. Mara in jaz sva ga oni večer otela, ko so ga hoteli pijani možje in Brak-ok umoriti. Vsaj ti in Marjon nista zahtevala njegove smrti. Vsak dan sva mu nesla kruha, sira in malo posušene bravine v gozd. To bi ti bil jaz moral že naznaniti, a bal sem se, da bi mu naši možje kaj žalega ne storili. Ako sem se pregrešil, kaznuj me oče, Mara pa je nedolžna, vsaj je le mene ubogala.“

Odkritosrčnost sinova je dobro uplivala na očeta. Njegova odločnost mu je bila všeč. Seveda ga je tudi jezilo, da sta otroka njega in vse moštvo tako za nos vodila. Zato pravi: „Kazen si zaslužil, a odpuščena ti bo, ako mi obljubiš, da ne greš nikdar več k Poljaku, ki naše žrtve zaničuje. Česa sploh ta človek išče todi? ali nas opazuje in naposled izda sovražnikom.“

„Krivico mu delaš, oče. Blag mož je to in je nama skazal veliko dobrot. Pokazal nama je pravo pot v nebesa, in hoče isto tudi tebi storiti.“ Sedaj pripoveduje deček s prostimi

besedami poglobitne nauke krščanstva. Usban-ok težko kroti svojo jezo, naposled vpraša: „In kaj pa so naše žrtve, katere darujemo veliki Ta-Nan?“

„Vraže in malikovalstvo“, odvrne deček

„In kaj pa mi in naši očetje?“

„V zmoti ste.“

„In kaj boš ti, ako te Poljak s svojo čarovniško vodo oblije?“

„Kristjan.“

Tu pa se Usban-ok ne more več premagati. „Fej, sram vaji bodi! Sramota in gorje vajinemu zapeljivcu! Izplačal ga bom, ker se je predrznil iztrgati vama vero očetov iz srca! Ali vaju je že krstil? Sta kristjana?“

„Ne še, a hočeva postati.“

„Raji vaju vidim mrtva pred nogami! Murko, vzemi ta izdajalca naše vere, priveži ju v hlevu k steburu, bičaj ju vsako jutro in vsak večer, dokler jima ne iztepeš želje, postati kristjana. Glavo pa izgubiš, ako ti uideta. Jutri ujamemo Poljaka, in sama nam morata pokazati, kje tiči.“

11. Rusi so tu!

Iz nepričakovanih uzrokov izostal je lov na Poljaka, kateri je tako hudo razsrdil Usban-oka.

Okoli polnoči prijezdi brzi sel poveljnika Najb-a, onega kneza, o katerem smo čuli v

začetku povesti. Rusi so pritegnili od severa močne čete, zato prosi knez nujne pomoči. Usban-ok ukaže koj sedlati konje. Vse je po konci. Na sredi dvorišča zapalijo velikanski ogenj, ki je razsvitljeval marljive može, ki so v največji hitrici prinašali brešno in živali tovorili, poskušali ostrino sabelj, puške basali, jermena in ujzde pritrjevali.

„Rusi so že pri grobišču v ibski soteski“, pripoveduje sel.

„Ako dospejo do onih treh velikanskih skal, pod katerimi je pokopan šejk Cam-ok, potem je naša domovina zgubljena“, pravi Malek Murku.

„Da, to je staro prorokovanje, katero sem že čul kot otrok“, odvrne Murko. „Zato hitite! Kje pa Usban-ok še tiči?“

„Ravno pri otrocih je v hlevu. Sinoči ju je pustil do krvi bičati, pa ni nič pomagalo. Sedaj ležita zvezana na slami. Vedel sem, da je Marjub svojeglaven, a da se Mara pusti raji do krvi tepsti, nego da bi odjenjala, to mi pa ne gre v glavo. Poljak je otroka začaral in to mu plačam, koder ga dobim!“

Usban-ok je šel res v hlev, k otrokoma, ki sta zvezana ležala na trdi stelji. Vsi udje so ju boleli od groznega tepenja. Ko očeta zagledata, predstrašita se, misleča, da ju je prišel spet kaznovat. Proseče dvigneta ročici proti njem.

„Ali sta se spametovala?“ vpraša oče. „Ne? No — tem hujše za vaju — jaz bom

uže vpognil vajino trmo. Sedaj moram z vsemi možmi naše pristave proti Rusom. Marjub, skazal si se, da si vkljub svoji mladosti srčan in pogumen. Seboj te vzamem, ako ubogaš.“

„Oj oče, vse te bodem vbogal, kar je prav. Oj vzemi me s seboj nad Ruse!“ prosi deček in ves plamti po boji z Rusi.

„Toraj se odpoveš krščanski budalosti in ostaneš zvest veri svojih očetov?“

To je bila najbritkejša poskušnja. Kako se je Marjub veselil trenutka, da bi s puško in sabljo obrožen z očetom šel nad Ruse! Umolknil je, Mara se je uže jela tresti za bratca, da bo podlegel skušnjavi. Kar pravi Marjub s tresočim glasom: „Ne smem, oče!“

Usban-ok zakolne ter mahne dečka z bičeni po hrbtu. Potem pokliče Nano in reče: „Pri vodi in kruhu ostaneta oba, dokler se ne vrnem. Poljak ju je začaral, a po bitki ga poiščem, privežem konju na rep, ter ga privlečem sem, da ju odčara“.

Čez nekoliko minut slišita otroka, da odhajajo bojniki z glasnim krikom in pokanjem. Na sneženih vrhovih Elbrusa jelo se je svitati, po dolinah in soteskah pa je bila še temna noč. Ko so jezdecı dospeli do prvega preláza, vspne se naenkrat možka podoba, ter se približa Usban-okı.

„Brak-ok“, zavpije ta iznenaden ter ustavi konja. „Mislil sem, da si daleč od tod, na poti proti gori.“

„Bil sem na potu“, laže Brak-ok. Ko sem pa včeraj v zajčji dolini počival, sem trdo zaspal. V spanji se mi prikaže starec z Elbrusa, strese svojo belo glavo, da mu je vihrala bela brada kakor konjska griva sem ter tje. Ukaže mi, naj ubijem Poljaka, ki čara Usbanokove otroke, in le ž njegovo glavo smem priti na Elbrus. Pomagajte mi čarovnika vjeti. Gotovo je kje doli v skalnatih soteskah.“

Usban-ok in spremljevalci so vrjeli te laži do pičice. Abhazi so zelo praznoverni, posebno na sanje mnogo držé. Vsi so pripravljene Poljaka loviti in Usban-ok je uže dal razna povelja, kar se prikaže čez klanec drugi sel. Konj mu je bil ves penast, tako ga je podil. Od daleč uže kliče: „Hitite, blagi Usban-ok. Rusi so komaj še uro oddaljeni od grobišča šejka Cam-oka, in ako hrabri Najib ne dobi brž pomoči, se ne more več ustavljati. V dveh dneh dobimo pomoč od paše, toraj je treba vsaj ta čas sovražnika zadrževati v globeli. Paša je uže na kopnem in v dveh dneh dospejo ž njim tudi Poljaki s topovi.“

„Naprej!“ zapove Usban-ok. Poljak ti ne bo ušel“ reče Brak-oku. „Lakota ga bo kmalo prignala iz skrivališča. Pazi nanj, ter nesi njegovo glavo starcu na Elbrus.“

Elbrus pa se je ravno žaril pozlačen od prvih solnčnih žarkov. To je bilo Abhazom dobro znamenje. Urno poženo konje. Brak-ok spleza zopet v globelo nazaj, koder je blodil uže sinoči v mraku. Kakor hitro se dan zazna,

začne ves kraj natančno preiskovati. Ob desnem bregu potoka navzgor ne najde nobenega sledu. Perečinski ga zapazi in takoj spozna zeta Usbanokovega, kateri je pri daritvi tako sovražno vihtil sabljo proti njemu. Koj je izprevidel, da ga išče iz sovražnega namena ter mislil, da ga je gotovo tast poslal, na podlagi tega, kar sta mu povedala otroka. Ker na onem bregu ne bo našel ničesar, bo nazaj gredé na tem vse pretaknil in kolibo našel.

Naglo uniči vsak sled, ki bi ga vtegnil izdati, da je tu bival, potem pa spleza na smreko, ki je stezala svoje veje čez kolibo. Komaj se je skrtil visoko gori med vejami, uže sliši Abhaza stikati v bližini. Koj na to ga vglada pred kolibico ter sliši vsklik začudenja. Abhaz nabaše puško s smodnikom, potegne sabljo ter se previdno bliža kolibici. Goreče hvali Boga Poljak, da ga je prej vgladal, sedaj bi bilo po njem. Brak-ok se plazi z nabeto puško v kočico, a kmalo se vrne ter se vleže ne daleč od vhoda v grmovje. Gotovo se je prepričal, da ga je zasledil, ter hotel počakati, da se vrne.

Perečinski premišlja, kaj bo, ako sovražnik ostane na straži, in če njega prisilita lakota in žeja, da zapusti svoje nevarno skrivališče. Ko bi bil vendar raje pobegnil! Počasi se pomika ura za uro. Solnce vstaja vedno višje na nebu. Uže stoji navpično nad smreko v skalnati globeli in še bolj počasi se pomika proti zatonu. Brak-ok pa sedi ves čas z na-

peto puško pred kočico. Otroka danes prvokrat nista prišla. „Kaj se jima je pripetilo? Koliko časa bom še tako prebil?“ povprašuje sam sebe. Truden in žeje trpinčen oklene se še bolj debela. Solnce je zašlo. Mrak se je vlegel na globelo in dokler se je videlo do dna, razločeval je dobro svojega sovražnika, ki je mirno sedel na straži.

Med tem je Usban-ok s svojo četo v diru jezdil naprej in proti večeru dospel do grobišča v ibski soteski. Tu so okrog ognjev taborili gorjanci, ki so na klic kneza Najiba prihiteli od vseh strani, da zaprejo sovražniku tako važno sotesko. Nevarnost je bila velika. Rusov je bilo najmanj desetkrat več, kakor Abhazov. Vrh tega ti niso imeli skoro nič smodnika. Usban-ok je brž razdelil svojo zalogo, bilo bi vsega še za en dan. Ako dalje ne bo pomoči, bo osoda gorjancev določena.

Istega večera ležala sta Marjub in Mara še vedno zvezana v hlevu ter iskreno molila k Mariji za pomoč in rešitev „O sveta Mati, glej, kako se godi tvojim otrokom! Stari Murko naji je ravnokar pretepel, ubogega Poljaka pa Brak-ok zalezuje. Oče in brat sta v vojski. Ko se vrneta, pognala naju bodeta beračit. In ako se ne vrneta; če Rusi zmagajo, kaj potem? O sveta Marija, spomni se, da si naša Mati!“

12. Rešitev.

Trije dnevi so minuli po teh dogodkih.

Stari Murko čepel je v mraku pred plotom pristave, kadil in se pogovarjal s hlapcem, ki je ž njim ostal doma za varha domačije.

Čudno se mi zdi, da še noben sel ni prišel sporočat o vspehu boja, Od danes zjutra nisem čul nobenega strela več, med tem, ko se je včeraj cel dan čulo grmenje čez gorske prelaze“, pravi svojemu tovarišu.

„Rusi so gotovo bežali in naši jih preganjajo“, odgovori hlapec. „Rad bi bil zraven, a ježa me stane mnogo truda, odkar mi je jeden teh rabljev nogo prestrelil. Da bi bila vendar krogla raji njemu trikrat skozi glavo švignila!“

„Le to mi ni vseč, da ni še do sedaj nobenega sela“, pravi Murko. Molče puši dalje, ter spušča oblačke dima v zrak in neprestano zre na bližnji prelaz, odkodar bi moral priti pričakovani sel. Kar zažari čudni svit nad vrhovi, ki obdajajo sosedno dolino, in postajajo vedno svetleji. Moža se čudita in zapustita dvorišče, da bi zunaj opazovala, kaj je to.

„Solčni svit to ni“, meni Murko, „zdavnej je uže zašlo. Vsaj je ves Elbrus zavit v nočno temino.“

„Jaz pa mislim, da gori selo starega Marjoma!“ odvrne tovariš, „Pripetila se je nesreča, ali je pa sovražnik tu“.

Nemo stojita moža pri plotu, in se prestrašena ozirata na gorske vrhove, ki se vedno bolj rudečé. Kar zapazita jezdeca, ki se v skok drvi proti selu. „O Bog, Malek je,“ zdihne Murko. „In kako omahuje na sedlu! Uzda se mu vleče po tleh, le še za grivo se drži.“

Res se je Malek le s težavo obdržal na konju in ko je dosegel selo, pal je smrtno-truden zvestemu Murku v naročje. „Kaj ti je? Ranjen si!“ zavpije ta ves iz sebe.

„Vse je izgubljeno!“ zajeclja Malek. „Izdaja, bežite!“

Moža naslonita ranjenca na plot, Murko hiti k potoku, zajme vode, da pije in mu umiva senci. „Izdaja?“ vpraša sočutno. „So li Poljaki izdajice?“

Nekoliko poživiljen mladenič zmaje z glavo ter pravi: „Ne Poljaki. Ti so se krepko bojevali za nas, tudi naš vrli Perečinski. Ne, hadži iz Drande, ta pes, ki izda prijatelja in sovražnika, ta je pokazal Rusom pot, da so nam prišli za hrbet. Sedaj ni pomagala nobena hrabrost. Naši so skoro vsi mrtvi. Vpričo mene je oče izdihnil svojo dušo. — Le malo nas je prodrlo sovražne čete, in vsi se potikajo po gorah. Črno mi postaja pred očmi — Murko jaz umiram. Položi me kraj potoka, za me ni rešitve. Reši ljudi in zaklade mojega očeta. Marjomove kočé že gore. Hitro — beži — reši — že gredo!“ Murko previdi, da umirajočemu res ni več pomoči, migne tovarišu in glasno jokaje ga neseta v grmovje. Ranjenec

kmalo zgubi zavest. „Njegov duh je splaval k očakom našega rodu“, reče Murko, in grenka solza mu kane v sivo brado, „hiteti morava, da z ženami uideva sovražniku.“

Glasno ihte, se napotita moža v selo. Žene so se ravno vsedle h kolovratom, kar je bilo običajno vsak večer. Obupen krik odmeva po selu, ko zvedo, da je mrtev njih gospod, in sovražnik tako blizo. Nekaj minut vladala je globoka žalost, jok in ihtenje, potem pa vsi hité in delajo, kar ukazuje stari Murko. V naglici znosijo skupaj obleko, dragocenosti, zlatnino, bisere in lepo orožje, povežejo v culice, in predno je preteklo pol ure, odkar je dospel umirajoči Malek, že so stopali vsi za Murkom iz dvorišča. Noč jih je zakrivala sovražnikovim očem, strah pa jih je priganjal, da so urno korakali v nepristopne gorske višine.

V toliki naglici in zmešnjavi se ni nihče spomnil na otroka v hlevu, kjer sta še vedno zvezana ležala na stelji. Marjub in Mara sta slišala vrišč in deček je rekel: „Gotovo so došla slaba poročila o vojski.“ Tolikega gorjá pa otroka nista slutila. Ko je zopet vse potihnilo, opravila sta kratko molitvico, ter zaspala. Kmalu ju je zbudil nov krik. Surovi moški glasovi so se slišali z dvorišča, a otroka nista razumela ničesar; jezik jima je bil čisto tuj.

„Mara“, prične zopet deček, „jaz mislim, da so Rusi.“

„Gorje, kaj bo z nama!“ vzdihne deklica.

„Molči in v steljo se zarij; korake čujem.“

Komaj sta se otroka v steljo skrila, kar odpahne nekdo vrata da glasno zaškripljejo. V hlev vstopita dva bradata kozaka z gorečo bakljo.

„Vse prazno“, jezi se jeden proti svojemu tovarišu. Tu ni nič, tje v koče stopiva, če so tam pustili kaj plena ti abhaški psi.

„Tički so nam ušli“, odvrne uni, ter robato zakolne. „Pa vsaj gnezdo jim bodeva zapalila.“ S temi besedami zapustita hlev.

Otroka nista razumela tega pogovora, vendar se Marjuba loti huda slutnja.

„Mara“, reče sestrici. „zdi se mi, da so naši ušli, in sovražniki se polastili sela. Slišal sem večkrat, da Rusi vse hiše požgo, katerih se polaste in črede odženo. Bojim se, da bodo zažgali tudi naše selo. Poglej, kako se sveti skozi špranje.“

„Gorje! Očetovo hišo so že zažgali, druge koče se bodo kmalo vnele, in potem še hlev. Živa bodeva zgorela, bratec!“ zdihne Mara.

Zopet začujeta krik. Sovražnik odhaja. Pa tudi pokanje in prasketanje ognja jima bije na uho. „Na pomoč kličiva“, pravi Marjub. „Rusi se naji bodo vendar usmili, da ne bodeva živa zgorela.“

„Oj Marjub, da bi bila le krščena! Zakaj vendar nisva ušla z dobrim Poljakom!“

„Mara, jaz sem imel dober namen in vrjemi, da naji ljubi Bog ne bo zapustil. Sedaj sva v smrtni nevarnosti, in jaz bi te koj krstil,

kakor naji je naučil Poljak, ko bi le mogel vrč doseči. A kaj, ko ga je Murko za vrata postavil. Potrpi, poskusil bom roko iz jermena sneti.“

Z vsemi močmi se trudi deček, da bi pretrgal jermen in rešil roke. Toda zaman. Vendar je še z zobmi toliko opomogel, da je potegnil vso krvavo rokico skozi zanjko. Sedaj je z obema rokama skušal odvozlati vrv okrog pasu, ki je bila privezana k 4 do 5 črevljev oddaljenemu stebriču.

Zopet je preteklo nekaj minut, predno se mu je to posrečilo. Veter pa je ogenj grozno pospeševal. Kakor goreče baklje so gorele kočice proti nebu, ogenj se jih je neizrečeno hitro prijemal, ker so bile le spletene. Tramovi so pokali in padali na tla. Iskre so švigale visoko v zrak, a zopet se spuščale iz višave po slamnatih strehah, katerih doslej ogenj še ni dosegel. Zdaj je zaplapotal tu, zdaj tam nov plamenček, vil se kot ognjeni jezik nekoliko časa sam v zrak, potem se združil z zdruzimi, dokler ga ni dosegel požar. Vsa dolinica je bila razsvetljena, kakor po dnevi. Veter je gnal plamen vedno bolj proti hlevu, ki je k sreči stal na najzadnjem koncu dvorišča.

Ravno se je Marjubu posrečilo odvozlati vrv, ki ga je vklepala čez pas, ko padejo prve iskre na hlev. Suha slama se koj vname. Skozi špranje sprednje stene prihajala je huda vročina in zadušljiv sopar. Marjub brž priskoči, da bi še sestrici odvezal vrv, a ta ga zaprosi:

„Jaz te krstim v imenu Očeta, in Sina in svetega Duha.“
(Str. 67.)

„Najprvo me krsti, bratec, potem bova bežala. Ako me pa ne boš mogel rešiti, beži sam.“

Mara je kleče govorila te besede in molila, Marjub pa brž skoči po vrč ter vpraša sestrico: „Ali veruješ v Boga Očeta, ki nas je ustvaril, in v Jezusa Kristusa, ki nas je odrešil in v svetega Duha, kateri nas je posvetil!“

„Verujem!“

Marjub dvigne vrč, oblije deklico z vodo med tem ko počasi in razločno govori:

„Jaz te krstim v imenu Očeta, in Sina in svetega Duha.“

„Sedaj pa rada umrjem, da sem le otrok božji. Le beži Marjub, moje vrvi ne moreš odvozlati in streha že gori!“

„Najprvo še ti mene krsti, potem bodeva skrbela dalje. Tu, na, primi za vrč! Jaz verujem v trojnoedinega Boga in vse kar nam je razodel. Sedaj me oblij z vodo in izgovarjaj besede sv. krsta.“ Pri teh besedah se Marjub vleže sestrici k nogam, da bi ga ložje krstila, ker je imela še vedno zvezane roke. Mara jasno in razločno izgovarja besede sv. krsta, med tem ko zveličayna voda moči dečkovo čelo.

Neizrečena milost, katero sta ravnokar prejela in postala po sv. krstu otroka božja, prevzela je nedolžna srčeca tako, da sta pozabila smrtno nevarnost, ki je postajala vedno večja. Streha je gorela s plamenom, vročina in sopara je bila neznosna. Ves zbeگان skuša Marjub deklico oprostiti vrvi, a ta ga prosi, naj sam beži. Vozel je bil tako zamotan, da

ga preplašeni deček nikakor ni mogel rešiti. S solzami v očeh kliče Boga, Marijo in angelja varha na pomoč. Tema se mu dela pred očmi, dim mu jemlje zavest, še jedenkrat glasno zavpije na pomoč — zdi se mu, da čuje v daljavi odgovor; je li to jek njegovega lastnega glasu? Kar se zgrudi nezavesten poleg omedlele sestrice na tla.

Ni se motil deček v smrtnih težavah. Perečinski je slišal njegov poslednji krik in srčno skočil v goreči hlev ne meneč se za lastno življenje. Hitro pograbi omedlela otroka ter srečno dospe skozi ogenj in dim na prosto. Pet minut pozneje bilo bi prepozno, ker se je streha nad hlevom zrušila, predno ju je prinesel sto korakov od sela do potoka.

Z mrzlo vodo je Perečinski otroka kmalu zopet spravil k zavesti, ter ju verno poslušal, ko sta mu pripovedovala žalostne dogodke zadnjih dni. — Kako pa je došel sem? Kako se rešil Brak-oka? V noči po onem hudem dnevu se je tiho splazil s smreke in bežal iz globele. Hitel je po gošči navzdol in cel dan begal sem ter tje. Lakota ga je mučila. Dva dni uže ni ničesar užil in jel je obupovati, da bi došel do morja. Kar zasliši v obližji nekaj besed v svojem maternem jeziku. Bil je oddelek Poljakov, ki je hitel Abhazom na pomoč. Brž se jim je pridružil in se bojeval ž njimi pri grobišču v ibski soteski. Ko jim je izdajalski hadži Keranduk pripeljal Ruse za hrbet, prodril je z nekaterimi Abhazi ruske vrste ter zbežal v gore

proti selu Usban-oka. Usban-ok je padel v boji in umirajoč prosil Poljaka, naj reši njegova otroka. Bal se je, da bode prepozno došel, ker je videl kozake, kateri so dospeli v selo, predno je on prišel vrh prelaza. Dasi je ugledal velikanski požar, vendar ga je notranji glas pri-ganjal, naj se podviza. Res je prišel zadnji čas, da je otroka otel iz plamena.

Izdajalec hadži in njegov malovredni po-magač Brak-ok pa sta kmalu prejela zasluženo plačilo. Ker slednji ni dobil Poljaka, mislil si je, da bode glava kacega družega vojaka ravno tako dobra, kakor Perečinski-jeva, katerega ne hadži ne poveljnik posadke ni poznal. Odsekal je mlademu imenitnemu Rusu glavo, ter jo prinesel hadžiju. Ker pa drug družemu nista zaupala, se napotita oba v posadko, da bi pre-jela „judežev groš“. Na prvi hip pa spozna ruski poveljnik, da je to glava njegovega pri-jatelja, ne pa kakega Poljaka, kakor sta trdila ona dva. Brez daljnega preiskovanja ukaže oba obesiti na bližnje drevo.

Perečinski je z otrokoma srečno došel na morsko obrežje. Tam popiše poljskemu po-veljniku svoje dogodke, ter mu predstavi otroka Dobri rojak mu dovoli, da se odpelje z otro-koma na prvi ladiji v Trapecunt. Marija in Martin — tako sta se sedaj imenovala Mara in Marjub — ostala sta v kapucinskem samo-stanu ter se z velikim veseljem in posebno pobožnostjo pripravljala na prvo sv. obhajilo. Perečinski je potoval dalje in bil prijazno sprejet

v hiši bogatega rojaka v Carigradu. V domovino ni smel več, zato se je preselil v Ameriko ter vzel k sebi svojo ljubo mamico. Ko se je dobro vstanovil, pisal je v Trapecunt, ter povabil ljubljena otroka k sebi, a dobil iz samostana odgovor, da sta se uže preselila v pravo domovino k ljubemu Bogu. —

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS *

00000349642

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

35 932₃(1900)

030012082

COBISS o